Anul XX. Sept.—Oct. 1930 Nr. 9—10.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru știința și viața bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 200 Lei. Pe o jumătate de an 100 Lei.
Un număr 15 Lei.

APPONYI ȘI BISERICA ROMÂNEASCĂ.

I.

Prin articolul de lege XIV din 1898 s'a normat întregirea venitelor parohiale din fostul stat maghiar. Deja cu această ocaziune se împarte preoțimea din punctul de vedere al salarizării în două categorii: preoți cu studii superioare și preoți cu studii inferioare. Preoții cu studii superioare erau aceia, cari puteau dovedi că au făcut 8 clase liceale și un curs teologic de cel puțin 3 ani, preoții cu studii inferioare erau toți ceilalți. Venitele parohiale ale preoților cu studii superioare se întregeau din partea statului la suma anuală de 1600 K., ale celor cu studii inferioare la 800 K.

Această dispoziție a legii s'a luat mai vârtos față de clerul bisericii ortodoxe române. Toate bisericile se bucurau în statul maghiar de mari privilegii și erau bine organizate, cu Academii de teologie și internate pentru creșterea tinerimii; numai biserica ortodoxă o ducea greu, pentrucă nu avea nici averi și nu primea nici ajutoare din partea statului maghiar.

Biserica catolică avea averi întinse episcopești, avea la spate fondul religionar catolic cu sute de mii de jugăre de pământ și alte averi, ale

căror venite se foloseau pentru ajutorarea bisericilor şi a clerului. Mai avea fondul de studii, cu averi mari şi între astfel de împrejurări putea să-şi crească clericii cu studii superioare. Tot aşa era şi biserica protestantă. Această biserică avea pe teritorul Ungariei averi considerabile, cu multe Academii teologice şi internate şi avea numai preoţi cu studii superioare.

Biserica sârbă îşi avea şi ea averile proprii şi Facultate de teologie cu internat şi nu avea decât preoţi cu studii superioare.

In felul acesta dispoziţia restrictivă a legii din 1898 atingea numai biserica ortodoxă română, care nu avea mijloacele necesare, ca să-şi crească un cler cu studii superioare, ci era silită să primească în institutele teologice tineri de toate categoriile numai să nu rămână satele fără preoţi.

Din vre-o 2000 preoţi, biserica ort. la 1898 abia va fi avut 100 preoţi cu studii superioare, ceilalţi fiind cu pregătire mai sumară. Guvernul maghiar cunoştea prea bine situaţia clerului ortodox şi ca să nu plătească şi clerului ort. la fel cu ceilalţi, a împărţit preoţimea în două categorii. Apoi e bătătoare la ochi şi deosebirea cea mare între salarul preoţilor cu studii superioare şi inferioare.

In §-ul 5 al acestei legi se prevedea salarul cel mare pentru preoţii cari ulterior şi-au întregit studiile.

In baza acestui § preoţii români, cari aveau cursul de teologie de 3 ani, s'au grăbit să-şi întregească studiile liceale, ca să poată beneficia de întregirea cea mare. Dar guvernul maghiar şi aci li-a închis uşa şi deoarece legea pretindea 8 clase liceale şi 3 ani de teologie, nu recunoştea studiile superioare, decât numai dacă cele 3 cursuri de teologie au fost făcute după absolvirea clasei VIII de liceu. Şi aşa preoţii români, cari aveau 3 ani de teologie şi 8 clase liceale, erau siliţi să facă încă odată cursul de 3 ani de teologie, ca să poată primi

întregirea până la 1600 K. Adecă preoţii români făceau în loc de 3 ani, 6 ani de teologie.

In anul 1906 contele Apponyi ajunge ministru de culte. Duşman neîmpăcat al bisericii ortodoxe şi în genere al poporului român, află diferite mijloace ca să lovească în biserica ortodoxă şi în clerul ei.

Articolul de lege XIV din 1898, despre care am amintit, stabilea întregirea venitelor numai pentru preoţii necatolici, pentrucă cei catolici îşi aveau asigurată existenţa prin diferitele fonduri şi fundaţiuni şi prin îndatoririle patronale ale Statului fondului religionar, comunelor şi particularilor.

Contele Apponyi face art. de lege XIII din 1909, prin care se garantează întregirea din partea statului şi preoţimei catolice. De acest moment se foloseşte contele Apponyi, ca să lovească din nou în biserica ortodoxă şi să mai restrângă drepturile preoţimei ort. câştigate prin art. de lege XIV din 1898. Am amintit deja că preoţii ort., deşi înaintaţi în etate, s'au pus la carte şi îşi dau silinţa să-şi câştige studii superioare, şi să beneficieze de un salar mai bun; iar autorităţile bisericeşti, fiind existenţa preoţilor prin întregire dela stat întru câtva asigurată, erau mai alegătoare la primirea studenţilor de teologie, ba la Sibiu se luase dispoziţia, ca în seminarul teologic să nu fie primiţi decât absolvenţi de liceu.

In modul acesta numărul preoţilor ortodocşi cu studii superioare s'a înmulţit şi ca nu cumva să se prăbuşească statul ungar, dacă va da sume mai mari preoţilor români, s'a gândit la o restringere.

In §-ul 3 al art. de lege din 1909, contele Apponyi schimbă, sau mai bine zis *întregeşte*, cum se exprimă el, §§-ii 4, 5 şi 6 din 1898 şi ia nouă dispoziţii, cari au în vedere exclusiv clerul român.

În al. 1 al acestui § se dispune, ca toţi preoţii şi capelanii cari la intrarea în vigoare a acestei legi nu şi-au dovedit încă îndreptăţirea la întregirea superioară, pe lângă celelalte condiţiuni, ca să poată primi întregirea dela stat, au să mai dovedească şi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

că sunt în stare a satisface prevederile din § 8 al art. de lege XIV din 1840, referitoare la limba maghiară. Tot aceasta au să o dovedească şi preoţii, cari până atunci au beneficiat de congrua inferioară şi întregindu-şi studiile, doresc să beneficieze de congrua superioară. La anul 1840 s'a făcut art. de lege XVII, care cerea dela toţi preoţii confesiunilor cunoaşterea limbei maghiare, lege, care niciodată şi mai vârtos după 1848 n'a fost pusă în aplicare. Contele Apponyi ştia că clericii români se recrutează dintre elevii puţinelor licee româneşti; mai ştia, că preoţii români nu prea cunoşteau limba maghiară şi aceasta îl îndemnă să condiţioneze congrua superioară dela cunoaşterea limbei maghiare.

In al. 2 mai îndulceşte această dispoziţie patriotică, dând timp de 5 ani pentru învăţarea limbei maghiare acelor preoţi, cari nu cunoşteau din destul această limbă şi în acest timp preotul nu avea dreptul la întregirea de stat; iar ca să-i mai ţină în frâu şi din punct de vedere politic, promite preoţilor silitori ajutor de stat egal cu întregirea. Dar cum se făcea dovada, că preotul cunoaşte din destul limba maghiară? Lucrul era foarte simplu. Dacă preotul prezenta certificat de bacalaureat sau alte certificate doveditoare, se cerea avizul prefectului, şi dacă prefectul raporta, că preotul ştie ungureşte, se ordonanţa întregirea; în caz contrar preotul român rămânea cu buzele umflate.

Era deci interesul preoţilor, cari voiau să beneficieze de întregire, să se pună bine cu prefectul judeţan şi cu administratorul de plasă, exponenţii politici ai guvernului maghiar.

Dar a mai luat contele Apponyi în acest § şi alte dispoziţii de îngrădire. În al. 3 al acestui § se zice, că parohiile, cari până la 1 Ianuarie 1908 au fost întregite cu preoţi cu studii inferioare, dacă vor fi pe viitor întregite cu preoţi cu studii superioare, pot beneficia de întregirea superioară numai în cazul, dacă numărul sufletelor va fi cel puţin de 800 şi dacă

parohia va contribui cel puţin cu jumătate din diferinţa dintre întregirea superioară şi inferioară; adecă chiar şi în cazul când parohia avea 800 suflete, preotul nu primea întreaga întregire stabilită în art. de lege XIV din 1898, ci numai jumătate, şi numai în cazul dacă şi parohia contribuia, pe lângă venitele parohiale stabilite deja încă cu 400 coroane pe an. Prin această dispoziţie Apponyi urmărea 2 scopuri: să scurteze pe preotul român în venitele sale şi să bage zizanie între preot şi popor, ştiind prea bine, că poporul, în cele mai multe cazuri nu voia să ştie de vreo înbunătăţire a venitelor parohiale şi că uneori poporul îşi părăsea religia strămoşească, pentruca să scape de diferitele sarcini confesionale.

Tot cu această ocazie a mai dat Apponyi o lovitură grea bisericii române. Se ştie, că contele Apponyi îndată după venirea sa la putere în anul 1906 a dat o ordonanţă ministerială, ca studiul religiunii în toate şcoalele statului să se propună în limba maghiară. Era o lovitură pentru biserica ortodoxă, pentrucă prin Statutul Organic al bisericii ortodoxe, sancţionat de Regele Ungariei la anul 1869, se garantase bisericii dreptul de a se folosi de limba română în toate chestiile şi studiul religiunii era lăsat prin art. de lege XXXVIII din 1868 exclusiv în atribuţiunile bisericii. Nu s'a întâmplat, ca până la venirea contelui Apponyi să se fi pretins dela biserica ortodoxă română ca studiul religiunei să se predea în limba statului. Ordonanţa aceasta a stârnit în sinul poporului român o furtună şi autorităţile bisericeşti au desvoltat o rezistenţă foarte mare faţă de această ordonanţă ministerială care nesocotea drepturile bisericii câştigate prin diferite legi şi prin Statutul Organic. Chestia s'a discutat în sinoadele eparhiale, în consistorul mitropolitan şi în congresul naţional-bisericesc, unde s'a luat un concluz de protestare faţă de ordonanţa ministerială. Şi atunci a făcut contele Apponyi un lucru ne mai auzit în viaţa constituţională de 50 ani a bisericii

ortodoxe. A cerut dela mitropolitul din Sibiu să i se înainteze concluzul congresual şi a făcut raport Regelui, ca să nimicească concluzul congresual, ceeace s'a şi făcut. E unicul caz, că un concluz adus de congresul naţional-bisericesc a fost anulat prin decret regal, şi acest caz a fost provocat de contele Apponyi, condus de ura sa neastâmpărată faţă de biserica ortodoxă.

Văzând Apponyi, că biserica nu ascultă de ordonanţa referitoare la studiul religiei, a recurs cu mentalitatea sa de iezuit la alt şiretlic.

S'a folosit de art. XIII din 1909, referitor la întregirea salarelor preoţeşti, crezând că în modul acesta va găsi călcâiul vulnerabil al bisericii ortodoxe.

În § 5 al acestei legi se întregesc dispoziţiile §-lui 9 din art. de lege XIV din 1898, referitor la disciplinarea preoţimei. Conform acestui articol se putea reţinea întregirea de salar a preotului, dacă prin sentinţă judecătorească sau disciplinară era condamnat pentru ţinută antipatriotică sau pentru delicte contra moralităţii. În noua lege la § 5 se mai adaugă dispoziţia, că salarul preotului se mai poate reţinea şi în cazul, dacă acesta nu execută ordonanţele ministeriale, prin cari se apără interesele statului. Prin astfel de mijloace voia contele Apponyi să silească preoţimea română să se supună tuturor ordonanţelor ministeriale, cari tindeau la nimicirea şcoalei şi bisericii române. Merge însă Apponyi mai departe şi nu se mulţumeşte să reţină numai salarele singuraticilor preoţi.

Tot la acest § se spune, că în cazul, când ministerul de culte şi instrucţie publică are cunoştinţă, că preotul nu-şi împlineşte îndatoririle faţă de ordonanţele ministeriale, pentrucă a fost oprit prin un ordin al autorităţii bisericeşti, şi dacă autoritatea bisericească nu va revoca în decurs de 3 luni acest ordin, ministerul de culte va putea reţinea, cu avizul consiliului de ministri, întregirea tuturor preoţilor de sub jurisdicţiunea respectivei autorităţi bisericeşti.

Acum să vedem cum stăm cu legalitatea ordinului lui Apponyi referitor la propunerea studiului religiei în limba maghiară. In § 17 al art. XLIV din aşa numita lege a naţionalităţilor din 1898, se aminteşte de învăţământul primar, dispunându-se, că în şcoalele susţinute de stat *limba de propunere* se stabileşte de guvern. Aceasta era baza legală a contelui Apponyi, când pretindea limba maghiară pentru studiul religiei. Cine ceteşte însă acest § întreg va vedea principiile morale de care era condus acest duşman al şcoalei româneşti, pentrucă e adevărat că, în conformitate cu legea, limba de propunere avea să fie stabilită de guvern, dar tot acest § obliga guvernul, ca în ţinuturile unde naţionalităţile locuesc în masse compacte, să dea posibilitatea acestor naţionalităţi să se cultive până la studiul academic *în limba lor proprie*. Adecă în înţelesul acestei legi guvernului i se impunea datoria, ca din banii statului să susţină pentru Români nu numai şcoale primare cu limba de propunere română, ci şi şcoale secundare. Şi când ne gândim că la 3 milioane Români n'a existat nici o şcoală cu limba de propunere română susţinută de stat! Din astfel de izvoare îşi scotea Apponyi bazele legale şi morale, când era vorba de instituţiile române.

In ziua de 22 Decemvrie 1909, scurt înainte de a pleca dela Ministerul Cultelor, contele Apponyi se pregătea să dea bisericii ortodoxe române o nouă lovitură. In § 17 al art. de lege XIV din 1898 se preciza, că Ministrul de culte putea să se înţeleagă cu autorităţile bisericeşti în privinţa modului de ordonanţare a congruei preoţeşti şi dacă nu ar fi făcut nici o înţelegere, sau autorităţile bisericeşti nu ar fi respectat înţelegerea făcută, ministrul avea dreptul să ordonanţeze salarele preoţeşti prin oficiile de dare.

Pe baza acestui § s'au început tratativele între Minister şi autorităţile bisericeşti, ca sumele necesare să se împartă preoţilor prin autorităţile bisericeşti, ca şi prin aceasta să se respecte dreptul de

autonomie al bisericii. In tratativele avute s'a elaborat regulamentul Nr. 30352/1901 şi conform acestui regulament toate sumele se puneau la dispoziţia autorităţilor bisericeşti pe lângă un conspect şi biserica avea obligaţia să plătească preoţilor sumele ordonanţate, având dreptul să reţină numai taxele la fondul de pensii, sidoxia episcopească şi birul protopresbiteral. Aflându-se în anul 1907, că în arhidieceză se reţinea din salarele preoţeşti şi alte sume, contele Apponyi se foloseşte de acest fapt şi sub Nr. 104.140/1907 pregăteşte un ordin ministerial, care se termină cu următoarele cuvinte:

„In conformitate cu aceasta am dispus, ca întregirea venitelor preoţeşti stabilită în art. de lege XIV din 1898 pentru biserica ortodoxă română, să nu se mai pună la dispoziţia autorităţii bisericeşti, ci să se plătească direct preoţilor prin oficiile de dare pe lângă chitanţe vizate de protopopii competenţi, cum se practică şi în biserica gr.-ort. sârbească».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iată cum intenţiona contele Apponyi să scoată preoţimea română de sub controlul autorităţilor bisericeşti.. Ordinul era gata pentru seminare la 22 Decemvrie 1909. Dumnezeu însă a avut grija, ca Apponyi să nu mai aibă timp să semneze ordinul, fiind a doua zi înlocuit.

Prin art. de lege XXXVIII din 1913 s'a stabilit dreptul preoţilor la gradaţii. Cea dintâi nedreptate faţă de preoţimea română a fost dispoziţia luată în § 2, că drept la gradaţie au numai acei preoţi, cari funcţionează într'o parohie unde venitul este întregit până la suma de 1600 K. Am văzut, că prin § 3 al art. de lege XIII din 1909 se luase dreptul de întregire superioară acelor parohii, cari înainte de 1 Ian. 1908 erau întregite cu preoţi cu studii superioare, dacă numărul sufletelor nu era de cel puţin 800 şi parohia nu contribuia cu jumătate din diferenţa dintre congrua superioară şi inferioară. In urma acestei dispoziţii preoţii români din astfel de parohii, deşi aveau studii superioare

nu puteau beneficia de gradaţii. Se mai făcea apoi deosebirea, că la preoţii români se luau în considerare şi venitele parohiale şi conform §-lui 5 suma de întregire cu gradaţiile nu putea fi mai mare decât întreitul venitului curat din parohie. Dacă de pildă venitul unei parohii era de 200 K., atunci întregirea până la 1600 K era 1400 K. In acest caz deja întregirea era mai mare decât venitul curat luat de 3 ori şi preţul nu cuprinde gradaţiile. N'am avea nimic de obiecţionat, dacă legea s'ar fi executat faţă de toate confesiunile fără deosebire, dar faţă de preoţii protestanţi nu s'a executat, dându-li-se gradaţiile fără considerare la venitul curat al parohiei iar catolicii primeau o rebonificare de 300.000 K. Se aplica legea în sens direct numai faţă de preoţii români.

Mai era apoi o mare nedreptate, că preoţii cu studii inferioare, covârşitoarea majoritate a preoţilor români, nu erau îndreptăţiţi la gradaţii, ci în § 9 al acestei legi s'a lăsat la buna chibzuială a ministrului, să le dea ajutor, se înţelege, dacă din punct de vedere politic se purtau bine.

În anul 1917 s'a admis ajutorul de familie pentru preoţi. Ministrul de culte era din nou Apponyi. Pentru fiecare copil avea să primească preotul suma de 400 coroane anual; tot aşa pentru soţie şi pentru rudeniile, pe cari le susţinea. Şi aici au fost scurtaţi preoţii români, luându-se dispoziţia, ca preoţii cu studii inferioare, şi aceia cari n'aveau gradaţii, fiind venitul parohial prea mic, deşi aveau studii superioare, să nu primească ajutor de familie pentru toţi copiii şi membrii familiei, ci numai pentru 2. Tot normele aceste se observau şi la ajutorul de vestminte.

Iată cum a fost tratată preoţimea română în Ungaria prin şcoala creată de marele inchizitor, contele Apponyi.

VASILE NEGURĂ.

BANCA CEREASCĂ.

Cotidianele relatează zilnic sute de falimente pe țară, atât în industrie și comerț, cât și la instituții pur financiare.

Cauza acestor regrese simțitoare în materie economică rezidă nu numai în ansamblul general al crizei mondiale, ci de multeori în incapacitate doctrinară și metodă, ba adeseori în incorectitudini de ordin administrativ ce se exprimă în cele mai odioase furturi, cari sfârșesc cu crime și asasinate îngrozitoare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Privite prin prizma vieții sociale, care se mai pretează a avea un substrat moral-religios, aceste fenomene aruncă umbră întunecoasă și rece în câmpul vieții familiare mai întâi — ca centrul vieții sociale și nucleul celei religioase-morale.

Ele micșorează nu numai creditul legii civile penale și comerciale, ci atacă în fondul genuin un cămin, o credință, o forță a vieții morale care a servit de bază solidă în construcția și organizația celor mai vechi și moderne cetăți și state.

Asemenea exemple reduc elanul generației ce vine, sămânând îndoiala și desnădejdea ce duc la ruină. Generația prezentă și viitoare trebue îndrumată spre vechile resurse de economii, spre viață mai cumpătată, mai modestă, și spre o muncă mai serioasă cu scop mai umanitar.

Grecii, în frunte cu Aristotel, justificau sclavajul în favorul clasei intelectuale, pentru a se putea perfecționa în știință, artă și politică. Mai târziu creștinismul impune munca drept *datorie* pentru toți, căci numai *ea înalță pe om;* dar enunță concomitent

şi *cumpătarea* ca frâu al desfrâului, produs al bogăţiei materiale.

Câteva veacuri mai în urmă viaţa socială e aşezată pe o combinaţie armonică de principii morale şi empirism, armonizându-se interesele particulare cu cele generale, principii cari normează o adevărată şi demnă viaţă socială până în zilele noastre.

După răsboiu însă lumea a deviat, nesocotind principiul de ordin moral şi s'a aruncat — fără voe poate — în braţele unui utilitarism sălbatec.

Nu desconsiderăm munca psiho-fizică în vederea susţinerii materiale a vieţii omului, dupăcum ştim să apreciem şi economiile ce se fac şi se depun la diferite instituţii financiare cu scop de-a da urmaşilor posibilităţi ce răspund unor mai complexe trebuinţe în viitor. Răul ce-l semnalăm este tocmai fuga nebună după satisfacerea imediată a acestei complexităţi de trebuinţe materiale; ne ridicăm glasul împotriva lipsei de temperanţă, a poftelor vulgare şi reclamăm reabilitarea la normal a principiilor de ordin moral-religios şi uman, ca să restabilim armonia psiho-fizică a omului şi prin el a societăţii.

Dacă în viaţa materială observăm atâtea lipsuri ce cer sforţări fizice pentru satisfacţii momentane, iar pentru viitor fructificări şi acumulări de bogăţii, oare viaţa sufletească să nu-şi dorească şi ea plăcerile ei, satisfacere trebuinţelor ei? Oare nu s'ar putea face şi economii de ordin spiritual, cari să servească necesităţi momentane şi viitoare de-o valoare cel puţin egală — dacă nu mai mare — cu a celor de ordin fizic? Oare se termină viaţa şi rostul ei prin m o a r t e? Dacă capitalul — fix sau circulant, nu impoartă — este singurul mijloc de fericire terestră, viaţa internă, sufletească n'are dreptul să-şi concentreze şi ea un capital mic sau mare pentru fericirea de-aici şi de dincolo? Iată întrebări ce cer răspuns; şi'n răspunsul adevărat rezidă cel mai efectiv mijloc de-a reface viaţa individuală, familiară şi de stat.

Cea mai norocoasă zi din viaţa mea a fost ziua în care am depus prima sută de franci, economisită de mine, la bancă — spunea o doamnă. Această bucurie era de sigur explicabilă şi binemeritată. Durere însă, pentru majoritatea oamenilor singura bucurie conştientă, singurul vis al norocului, ce adie uşor în nopţile senine ale vieţii este mai degrabă: un mare capital depus la băncile cele mai solide cu valuta cea forte asigurată, şi procent cât mai urcat, ca viaţa cea mai confortabilă să le fie asigurată. Da, majoritatea oamenilor minus cei ce n'au nimic, sau foarte puţin, crede orbiş că în bogăţie, constă toată fericirea şi confortul maxim al vieţii. Ei nu ştiu, nu cunosc încă faţa opusă a bogăţiei, care în adevăr le poate oferi multe plăceri şi fericire chiar, în esterior, dar pace şi mulţumire internă-sufletească mai puţin. Această categorie de muritori uită, că bogăţia este numai un însoţitor al vieţii, adesea nedrept, nesigur şi nedevotat, şi că materialismul mercantil distruge fericirea în loc s'o zidească. Ei scapă din vedere câtă grije şi muncă, egoism şi nesimţire, câtă invidie, ură şi suferinţă, câtă amăgire, lăcomie, boală, moarte, asasinate şi sinucideri atârnă adeseori de-o singură pungă cu bani! Nu văd cum averea conduce la desfrâu, degenerare, iar până la ea, la luptă dârză, nemiloasă, sălbatecă chiar, ca să sfârşască, în cele din urmă, cu un faliment moral sufletesc, înstrăinat de tot ce e nobil, frumos şi adevărat — de divinitate. Bogăţia de multeori aduce stricăciunea sufletului.

Şi pentru care preţ îşi vinde sufletul bogatul?

Poate el să se considere în vecinicie posesorul averii sale? Vine moartea, îi răpeşte, din mâna-i amorţită toată avuţia: acţiuni, bancnote, palate şi valute, fabrici şi prăvălii. E dus la morgă, asemenea ultimului cerşitor, împărţindu-i moştenitorii averea. Un singur lucru mai are el: ceeace a făcut în viaţă pentru sufletul său.

Suflete al meu — zise bogatul — tu ai multe bunătăţi adunate, pentru mulţi ani, odihneşte-te, mă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

nâncă, bea şi te veseleşte. Domnul însă îl avertiză: Nebune, în această noapte sufletul va fi cerut dela tine; atunci cele gătite ale cui vor fi? [Luca 12, 19—21]. „Drept aceea nu vă adunaţi comori pe pământ, unde rugina şi molia le strică, furii le fură, ci adunaţi-vă averi în ceriuri, ca să fiţi bogaţi întru Dumnezeu“ [Mat. 6, 19—20].

Prin urmare, iată calea, adevărul şi viaţa.

Mântuitorul ne arată stăruitor şi invederat, că pentru oameni există lucruri cu mult mai preţioase de săvârşit, decât simpla acumulare de averi trecătoare şi norocul sau onoarea de-a avea la cutare Bancă deschis un cont-curent sau o rentă ce aduce fericirea vieţii.

El ne spune categoric, că cea mai importantă bancă de care atârnă totul, în şi după viaţă, este «*Banca cerească*» şi că numai titlurile, depunerea sau contul în scris aici are valoare în vecinicie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A deschide un astfel de credit ceresc o poate face orice om stăpânit de bună credinţă. Nu se cere trudă şi gânduri multe. Se poate realiza fără aur şi argint.

Orice gând curat şi bun, un cuvânt de mângăere, — comunicativ, fiecare faptă caritativă poate fi considerată capital preţios depus la „Banca cerească“. Tot aşa: o tăcere răbdurie în boală şi suferinţă, o suportare liniştită a durerii, a grijei, o înfrânare, o stăpânire de sine internă, un pas, fiece mişcare cât de mică, săvârşite în via lui Dumnezeu şi pentru divinitate, e cel mai preţios giuvaer ceresc ce poate mări capitalul, eventual contul-curent înscris pe numele tău la Banca cerească.

Cât de mult am putea agonisi zilnic! Câte sute de prilegiuri nu ni se îmbie pentru a fi bogaţi întru Domnul, dacă am contempla cât de puţin viaţa şi rostul ei! Incă şi avuţia lumii acesteia are facultatea de-a putea fi transformată în comoară cerească. E nevoie numai să-i indici ca scop al utilizării ei ceriul şi suferinţele semenilor tăi, căci Mân-

tuitorul o spune lămurit: „ceeace aţi făcut unuia din aceşti fraţi mai mici ai mei, mie mi-aţi făcut".

Priveşte mulţimea săracilor înfometaţi, bărbaţi, femei, juni, copii, ce-şi întind braţul cerşind o fărâmă de pâine. Adu-ţi aminte de cei fără lucru, casă, masă şi ţară. Intră în spitale, azile, orfelinate, în instituţii de alienaţi şi de caritate, tot atâtea deschise ghişee ale băncii cereşti. Vrei să treci pe la toate surd, rece şi mut?

De cumva te roagă Hristos însuşi să contribui cu ceva pentru zidirea şi restaurarea integrală a bisericii Lui, pentru răspândirea cuvântului Său, sau pentru presa ce serveşte acest scop divin şi uman, ai putea închide inima şi pironi sufletul, refuzând pe Acela dela care ai viaţa şi întregul tău avut?

Hristos e un bun debitor.

Capitalul ce-l depui spre fructificare e la siguranţă şi inatacabil. In ceriuri, la acea bancă divină nu se lucrează cu riscuri falimentare sfârşite cu crime şi asasinate. Concurenţă nu există. Nici hoţi şi spărgători. Personalul de serviciu, în frunte cu Directorul sunt inamovibili, inmituibili, de un profund devotament şi de-o extraordinară onestitate în serviciul Lor. Chiar şi când, din a ta vină, prin o inflaţie de păcate, capitalul tău depus, eventual creditul tău, ar suferi o mică sau mai mare depreciere valutară, după o pocăinţă dovedită prin post şi ferbinte rugă, ţi se urcă cu sută la sută valoarea averii depuse. Ghişeele sunt vecinic deschise — ziua-noaptea. Se primesc sume mari ca şi sume mici, fără spese, privilegii şi reţineri de impozite. N'ai nevoie de livret pentru confirmarea sumelor depuse, nici grija de-a nu-l perde. Este şi rămâne totul semnat în cartea vieţii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aici, pe pământ ai usufructul averii tale un număr limitat de ani; apoi pribegesc: capital şi dobândă, din mână în mână, din loc în loc, în ţări străine; acolo, sunt şi rămân, capital şi dobândă, în

vecinicie ale tale, căci „tot celce a lăsat case, fraţi sau surori, tată sau mumă, femeie ori copii, sau ţarină pentru numele meu, va primi însutit şi va moşteni viaţa vecinică", zice Mântuitorul [Mat. 19, 29].

Scurt: aici, într'o clipă, în clipa morţii pierzi totul; dincolo în aceeaşi clipă, decisivă pentru eternitate, câştigi totul. Vai ţie creştine, dacă în acea memorabilă clipă n'ai înregistrat la Banca cerească nimic! Ia aminte până e vreme: comoara ta în ceriuri e condiţionată de dărnicia ta terestră. Calculează, creştine, cât ai dat şi mai dai pentru haine la modă, plăceri şi confort, teatru, concert şi filme, de multeori lipsite de noţiunea elementară a bunului simţ, pentru spectacole de circ şi lupte de box, inele, cercei, juvaere aurite, bere şi vin, baluri mascate şi jocuri extravagante etc., etc., plăceri trecătoare, oferindu-ţi un timp oarecare determinat de fericire pământeană şi când Domnul bate la uşe şi-ţi solicită ajutorul în numele unui schilav cerşitor, tu n'ai de dat nici banul văduvei!

Când biserica, cu toate instituţiile ei, ce-şi datoresc viaţa creştinismului adevărat, cere să traduci credinţa şi idealul în realitate faptică, sprijinindu-le pentru a-şi putea împlini scopul lor, mărindu-ţi totodată patrimoniul tău şi-al fiilor tăi în împărăţia spirituală, atunci refuzi să contribui cu darul tău, refuzi sporirea capitalului economiilor tale divine şi înjuri toată lumea, făcându-te censorul vremurilor rele? O biet nenorocit! Tu singur te înşeli! Tu economiseşti unde ar trebui să dărueşti şi risipeşti unde-ar trebui să cruţi. Iar când vei trece din această lume, livretul tău va fi gol şi banca cerească — în lipsă de incassare — nu-ţi va da nimic. Şi-atunci? Iţi va fi ca celui ce-şi adunase bogăţii pe pământ, trăind în mizerii în ceruri.

N'ai fericirea de-a putea dărui mult?... Dărueşte puţin, dar cu inimă curată. Nu dărui pentru a fi văzut şi lăudat, din amor propriu, sau cu gând de-a

ţi se întoarce, ci pur şi simplu din dragoste faţă de Dumnezeu şi de aproapele tău, cu scopul de-a spori lucrul în via Domnului şi de-a mări capitalul ce-l ai la „Banca ceriului".

După Dr. Chrisostomus Baur. Pr. AUREL STEFAN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂRŢI DE AFURISANIE SAU DE BLĂSTEM [1]

II.

Alte informaţii despre blăstemele româneşti.

Ceeace am scris în capitolul de mai 'nainte al studiului de faţă nu lămureşte deplin chestiunea cunoscutelor cărţi de blăstem. Ea înseamnă numai contribuţia unei adunări de material, care să poată fi complectat şi studiat de alţii, cari vor urma.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De data aceasta, de asemenea, ne luăm numai rolul de a complecta informaţia despre materialul de sub întrebare. Spre acest scop, începem cu ceeace ne spunea C. S. Părintele Dimitrie Morariu, [Pecica, jud. Arad] despre un alt text de blăstem, de acelaş caracter ca şi textele dela noi [din mitr. ardeleană] ce am publicat. C. Sa spune, că textul acesta îl are dela răposatul preot Ştefan Cărăbaş din Balinţ [Banat], care l-a copiat din organul oficial al eparhiei Aradului, „Biserica şi Şcoala" [Nr. 36 din 1905].

In chipul acesta am primit o indicaţie, care m'a dus la următoarele constatări [2] sumare.

La 1757 copià Ioan Popovici din Hodiş [jud. Arad] o seamă de texte şi lecturi bisericeşti, între cari era şi o „molitvă cătră Dumnezeu, cu puterea Duhului Sfânt şi a preacuratei Precistii şi cu bla-

[1] Continuare la cele publicate, tot în această revistă, în numărul pe Noemvrie 1927.

[2] Vezi mai deaproape studiul: Slujba sfinţirii Bisericii, după 2 manuscrise din 1674 şi 1757, de *V. Mangra* [reproduc din „Biserica şi Şcoala"] Arad 1905.

goslovenie *Arhiepiscopului și mitropolitului* a toată țara Moldovei... molitvă de blăstem pre carele va fi vinovat". Textul din chestiune avea numai începutul.[1]

In curând dupăce apărea această informațiune în organul eparhial dela Arad [Nr. 31 din 1905], actualul protopop al Beiușului, P. C. Sa păr. Petru E. *Papp*, pe atunci absolvent de teologie, publică în acelaș organ [Nr. 36], un text, ce l-a primit dela familia răposatului preot Gravriil *Lazar* dela Socodor [jud. Arad]. Acest text are titlul: „Blăstem cu puterea Duhului și a preacuratei fecioare, făcut cu binecuvântarea *Arhiepiscopului și mitropolitului a toată țara Moldovii*".

Acest titlu comun al celor două imprecauțiuni vădesc identitatea izvorului, din care ele au pornit.

Deși publicat odată, textul acesta din urmă, totuși cred că e mai bine să fie reprodus și aici, pentru a fi mai la îndemâna altor cercetători.

Iată-l, așadar, în varianta cunoscută din județul Aradului.

Titlul:

„Blăstem cu puterea Duhului și a preacuratei fecioare, făcut cu binecuvântarea *Arhiepiscopului* (?) *și mitropolitului* a toată țara Moldovii."

Iară mai jos: „Molitvă cu rugăciune".

„Domnului să ne rugăm".

„Bine ești cuvântat Doamne Dumnezeul părinților noștri, celace ții toate câte sunt în ceriu și pe pământ, Dumnezeul lui Avraam, alui Isac și Iacov, celce ai făcut ceriul și pământul, marea și toate celece sunt într'ânsa, (celace) ai pus pocăință și rugă oamenilor, nu părăsi rugăciunea, suspinurile și lacrimile mele, cum ai primit pe Petru celce s'a lăpădat dela tine; primește rugăciunea mea, cum ai primit și pre Petru, când se îneca în mare; primește rugăciunea mea, cum ai primit și pre Isaia prorocul, care s'a rugat Ție de nu a plouat pre pământ 3 ani și 6 luni; primește Doamne rugăciunea mea, cum ai primit rngăciunea a trei coconi, când se rugà din cuptorul de

[1] Op. cit. pag. IV.

foc: Sindras, Misas, Abdenago; primeşte Doamne rugăciunea mea, cum ai primit pe Maria Eghipteanca.

„Doamne Dumnezeul meu, atotţiitoriule, celce ai zidit şi ai făcut pre om după chipul Tău şi ai dat rugăciune la toţi oamenii, auzi Doamne şi rugăciunea mea a robului (cutare), care mă rog acum Sfinţeniei tale. Bate Doamne pre vrăjmaşul meu şi-l ucide. Bate-l Doamne cu sfânta şi cinstita Cruce a Domnului Iisus Hristos. B-l D. cu ruga Preacuratei şi sfintei Maicii tale, b-l D. cu Sf. evanghelie; b-l D. cu Sf. Liturghie; b-l D. cu ruga sfinţilor îngeri; b-l D. cu ruga cinstitului şi măritului Ioan Botezătoriul; b-l D. cu rugăciunea sfinţilor măriţi şi întru tot lăudaţi apostoli; b-l D. cu rugăciunea alor trei ierarhi Vasile cel mare, Grigorie teologul şi Ioan Gură de aur. B-l D. cu rugăciunile Sf. Nicolae; b-l D. cu rugăciunea sfinţilor mucenici Gheorghe, Dimitrie şi Teodor; b-l D. cu ruga alor 40 mucenici şi a tuturor sfinţilor mucenici şi muceniţe; b-l D. cu rugăciunea sfinţilor arhangheli; b-l D. cu rugăciunea sfinţilor Herovimi şi Serafimi; b-l D. cu ceriul şi pământul; b-l D. cu ceriul, luna şi stelele; b-l D. cu rugăciunea alor 12 apostoli; b-l D. cu 5 rane a Domnului Isus Hristos; b-l D. cu ruga sfinţilor proroci şi sfinţilor părinţi, patriarhi, cu puterea tuturor sfinţilor tăi; b-l D. cum ai bătut pre împăraţii păgâni şi fără de lege; b-l D. cu ruga sfinţilor şi de Dumnezeu purtătorilor părinţi; b-l Doamne cu ruga sfinţilor fără de arginţi Cosma, Damian, Chir şi Ioan; b-l D. cu ruga sfântului Pantelemon şi sfinţilor şi drepţi alui Dumnezeu părinţi Ioachim şi Ana. Trimite Doamne peste el boală rea drăcească, trimite Doamne blăstemul ce a venit (preste) Cain, Sodoma şi Gomora. Slobozi pre el boală iute şi multă; bate-l Doamne *şi pre celce ştie de perirea* (în înţelesul de: păgubire prin furt) (cutare); b-l D. *pre celce a furat* şi a *cumpărat dela el* şi pre celce a *văzut furând şi nu spune;* b-l D. şi cu cele 7 soboare, ce s'au ţinut în Nikea, cu cei 318 sfinţi părinţi a toată lumea; acela blăstem şi afurisanie, ce-a pus pre spurcatul de Arie, să vie spre el acel blăstăm şi afurisanie, să fie *pe celce mi-a făcut mie* aceasta *pagubă,* şi pe cine *l-a sfătuit* la facerea ei; să fie *afurisit* şi poreclit (greşit, în loc de: proclet) ca spurcatul de Arie; ferul să ruginească, piatra să umezească, lemnul să putrezească, iar trupul aceluia să nu putrezească; pământul să nu-l primească. Auzi-mă Doamne pre mine nevrednicul robul tău. Auzi Doamne şi pre toţi preoţii,

cari se roagă sfântului tău altariu, auzi Doamne pre ceice se roagă ţie cu credinţă, că ţie se cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea în veci netrecuţi. Amin".

Iată acum câteva reflexiuni.

Titlul blăstemului de mai sus şi cel al blăstemului, pe care-l copià la 1757 Ioan Popovici din Hodiş dovedesc, cum spuneam, numai atâta, că avem de a face cu acelaş izvor. Dar, de altă parte, acelaş titlu dă de gândit tocmai prin aceea, că blagoslovirea acelui blăstem o atribue şefului ierarhic al Moldovei, mitropolitului Sucevii, căruia îi atribue un dublu titlu: pe cel de „arhiepiscop şi mitropolit", care în veacul XVII, e mai puţin întrebuinţat decât obişnuita titulatură de „mitropolitul Suceavii". De fapt, în titulatura oficioasă a şefului eclesiastic dela Suceava a celor vremi, găsim, d'abia odată, titulatura de „arhiepiscop şi mitropolit" atribuită lui Varlaam, în cele „Şeapte Taine" [1644], încolo — toţi, numai mitropoliţi îşi zic şi li se zice.[1] Rezultă deci, aproape cu siguranţă, că pretinsa binecuvântare n'a dat-o nici unul din Chiriarhii dela Suceava, ai Moldovei, ci va fi numai cazul unui subterfugiu.

Totuşi, care e originea acelui blăstem şi peste tot, a blăstemelor de acest fel? Intrebarea aceasta o vor deslega, poate, alţii, mai târziu şi mai bine informaţi.

Şi până atunci, înclin spre presupunerea, că avem de-a face cu nişte practice specific ardelene. Iată din cari motive:

Toate textele de blăstem, ce am publicat, găsite la noi, au un caracter, cum am zice, *justiţiar*, impropriu: de a cere vădirea şi pedeapsa din partea lui Dumnezeu asupra făcătorilor de rele, necunoscuţi şi a complicilor lor. Acel moment se potriveşte de minune cu împrejurările, în cari trăia poporul român ardelean: într'o stare de totală călcare în picioare de către străini şi fără a se bucura de ocrotirea nici celei mai elementare justiţii, care, în

[1] După „Bibliografia veche românească".

forma sa *oficială* era îndreptată *numai împotriva* Românului. Sub acest aspect — dupăce se stânsese vechea organizaţie de voevozi şi cnezi, cari, la Românii ardeleni cu toate rosturile lor de conducători şi judecători, au trecut asupra preoţilor, se poate presupune cu înlesnire, că aceste cărţi de blăstem sau afurisaniile îşi au şi semnificaţia unor acte de *justiţie religioasă în popor*, săvârşite acum de către preoţi. Acest fel de-a proceda era singura formulă, de care se putea face uz, pentru a impresiona asupra făcătorilor de rele, în deosebire de măsurile *nespirituale şi absolut drastice*, cari se întrebuinţau în biserica catolică din statul ungar.[1] Aceste judecăţi drastice, cari se numeau „judecăţi ale lui Dumnezeu", stau, din punctul de vedere moral, mult mai prejos decât „afurisaniile" româneşti, cari, nerecurgând la nici un mijloc fizic, *încredinţau exclusiv şi direct lui Dumnezeu judecata peste cei răi*. De aceea, nici nu se putea, ca aceste blăsteme ale preoţilor româneşti să nu fie *temute*, poate şi căutate şi cerute, nu numai de Români, ci *până şi de eterodocşi*, după cum s'a adeverit, că, până în timpuri apropiate de noi, ungurii şi saşii cereau rugăciuni preoţilor româneşti.

Intre asemenea împrejurări, aşa ni se spune, — dar n'am putut s'o verific până acum — în legislaţia ungurească a Ardealului a întrat opreliştea: „popii valahi să nu afurisească" — „az oláh papok ne

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[1] Bunyiray V.: A váradi püspőkseg története. I 74.

In Bihor, la episcopia r.-cat. din Oradea se practicau anumite acte de justiţie medievală, prin *probe de foc*, pentru a constata vinovăţia sau nevinovăţia cuiva. Metodul acesta, care e de provenienţă asiatică şi a fost practicat şi de maghiari, stătea din aceea, că se înfierbânta un fer, probabil „sfinţit" de episcopul, pe care cel suspiţionat trebuia să-l ţină o vreme în mână. Şi dacă fierul înfierbântat nu făcea nici o stricăciune celui osândit a trece prin asemenea probă, se credea că acela, e nevinovat *(Bunyitay V.: A Váradi Püspökség története, I, 75 – 6)*.

Asemene practice „justiţiare" se urmau şi în jud. Aradului, la bisericile de odinioară — identificate cu ruinile dela Glogovăţ — precum şi la Pâncota *(Dr. Kol. Iohász: Die Stifte der Tschanader Dioezese im Mittelalter*, Münster 1. W. 1927, pag. 161*)*.

afuriszáljanak". Aceasta lege a remarcat-o şi avocatul Gavril *Tripon* în discursul său la Cameră, cu prilejul deliberării asupra proiectului de lege a Cultelor. Tot astfel şi dl Alex. *Vaida Voevod*, într'o discuţie publicistică, [1] spunând că „dieta Ardealului a decretat acest articol de lege", dar nu ne dă şi anul legiferării. [2]

Că oficialitatea politică ardeleană dela sfârşitul veacului XVII ştia de „afurisăniile" româneşti, avem o probă neîndoioasă. In anul 1699, la 26 Septemvrie, guvernul lua măsuri pentru reglementarea unor chestiuni de cult din Ardeal. La punctul 7. al dispoziţiei guverniale se spun următoarele: „In cât priveşte pentru *afurişanii*, se dojeneşte vlădica cel românesc, ca dela unele necuviinţe ca acele să se înfrâne, şi *preoţilor româneşti* încă să nu se îngăduiască, să facă de acele, ci precum lucră religia cu carea se vor uni, când afuriseşte pe cineva, aşa să lucre şi ei." [3]

Reţinem aci pronunţarea decretului guvernului ardelean, fără a examina mai deaproape. Examinarea ce s'ar cere, ar trebui să plece dela opreliştea fundamentală, pronunţată prin legiuirea de stat a Ardealului.

Rog pe oricine ştie sau poate găsi dela cineva originea dictonului «az oláh papok ne afuriszáljanak», să binevoiască a mă înştiinţa.

Dl Vaida Voevod ne dă următoarea explicaţie, reliefând tocmai caracterul distinct social-religios al acestor afurisănii, când spune: „Observând dieta, ca preoţii valahi dispun de *puterea supranaturală*, ca prin afurisanie să trimită pacoste pe capul feudalilor, moarte în oameni, pagube în recolte, foc şi grindină, s'a decretat articolul de lege: popii valahi să nu afurisească."

---

[1] In ziarul „Cuvântul" din 7 Iunie 1928.

[2] N'am putut verifica aceea, că textul din chestiune s'ar cuprinde în legiuirile principatului Ardealului. Intrebările mele, adresate unor cărturari români, au rămas fără rezultatul dorit.

[3] Şincai: Cronica Românilor, Tom. III. [1885], pag. 298.

Să notăm, că aceste lămuriri ni le dă un bărbat politic şi, în aceeaşi vreme, medic de profesiune! D-Sa mai adauge, că, după aceasta oprelişte, neputând preoţii afurisi în public, afuriseau în taină şi mergeau „cu crucea'n frunte," ca vrednici conducători şi adevăraţi părinţi sufleteşti...

Se vede, deci, că aceste afurisanii româneşti din Ardeal — care, aci, trebue înţeles în sens geografic mai larg, cuprinzând pe toţi Românii din statul ungar de odinioară — aveau un caracter *justiţiar*, la adresa făcătorilor de rele şi a complicilor lor necunoscuţi, cari vătămau avutul personal românesc; dar ele erau aplicate şi ca un mijloc de apărare, în faţa opresorilor noştri politici seculari.

Din acest punct de vedere, pare a fi motivată existenţa şi întrebuinţarea acestor blăsteme, în trecut; — dar nu şi astăzi, când avem în totul alte raporturi sociale şi justiţiare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Jurământul preoţesc dela Arad [1835].

In legătură cu imprecaţiunile de felul celor arătate mai sus, dar fără vr'un nex organic, mai putem aminti aci de un fel de blăstem, la care se supuneau, pe alocurea, ceice luau asupra lor jugul preoţiei. E vorba de *jurământul preoţesc*.

Trebue să mărturisesc, că în aceasta chestiune nu am căutat să-mi lărgesc informaţiile. In legătură, însă cu chestiunea ce o tratez, a blăstemelor, adaog aci „jurământul preoţesc" întrodus acum vr'o 90 ani, în eparhia Aradului, jurământ ce mi se pare a fi o improvizaţie specială pentru împrejurările de atunci din eparhia noastră.

Acest jurământ se cuprinde, în chip de manuscris, adăogat la sfârşitul unui Liturghier de Iaşi [1845], aflător la paraclisul Episcopiei Aradului.

In „jurământ" se face pomenire directă de Episcopul *Gherasim Raţiu* [a păstorit între 1835—1850], ca episcop hirotonisitor. Deci formularul lasă a se deduce, că există în aceasta redactare din vremea episcopului Gherasim Raţiu. Imprejurările de aspră concurenţă cu biserica unită, care căuta atunci cu orice mijloace să prindă fiinţă în judeţul şi eparhia Aradului, lasă deasemenea a se conclude, că acest text s'a formulat în acest chip din vremea Episcopului Gherasim, care a avut grave conflicte cu uniţii şi cu ocrotitorii lor. Textul jurământului a fost fixat cu o vădită tendinţă: de a stângeni deserţiunile, ce începuse pe la 1834—5, în clerul episcopiei, în favorul unaţiei.

In această presupunere ne întăreşte următoarea împrejurare: In primăvara anului 1835, — întâiul an de activitate episcopală a lui Gherasim Raţiu — acesta se văiera mitropolitului său dela Carloveţ împotriva uneltirilor din partea uniţilor, cari ademenesc preoţii ortodocşi de a trece la uniţi. Episcopul menţionează necesitatea redactării unui text de jurământ special pentru candidaţii la hirotonie.

Nu e exclus, ca textul să se fi formulat după aprobarea formală a mitropolitului. Dovadă mai deaproape nu avem în chestiune.

Iată acum însuşi textul jurământului:

„Eu preotul N. N. mă jor cu atotputernicul Dumnezeu şi mă făgăduesc înaintea Sfintei lui Cruci, şi a Sfintei lui Evanghelii, cumcă eu în toată vremea, ori bună ori ră, ori silită, Domnului Inalt Prea Sfinţiei Sale Domnului Episcopului meu eparhialnic, carele să numeşte *Gherasim Raţ*, sau altuia carele va fi următor, credincios voiu fi: şi legea mea cea pravoslavnică a Bisericii Răsăritului neunită, întru care m'am născut botezat şi crescut, o voiu ţinea până la cel mai de pre urmă ceas al vieţii mele, şi nu mă voiu lăpăda de ea, ci într'ânsa au a trăi au a muri.

„Incă mă jor, cumcă eu, după Hirotonia mea întru Preot, chemarea mea cea Preoţească, cu toată cinstea, curăţenia o voiu păzi, şi pre oamenii ceice-mi vor fi mie încredinţaţi, în

legea lui Dumnezeu şi în credinţa pravoslavnică a Bisericii Răsăritului neunită îi voiu învăţa, întări, creşte, şi-i voiu păzi până la moarte; nici pentru oriceva câştig, sau dobândă (sau bani) sau cinste, sau orice fel de făgădaşuri nu-i voiu vinde ca Iuda, nici îi voiu îndemna spre lăsarea legii lor cei pravoslavnice, ci în toată vremea îi voiu întări întru aceaşi.

„Mai departe de cumva eu, aceste de mine mai sus zise cuvinte nu le voiu ţineà, sau numai dacă voiu gândi a mă lăpăda de ele, fie-mi pârâş însuşi Atotputernicul Dumnezeu; nu-mi deie nici o ţără de odihnă, ci pre tot locul, în toată vremea, şi în tot lucrul, urgia, mânia şi osânda lui, şi în viaţa aceasta şi în cealaltă, să mă cuprindă, şi să mă gonească; şi încă viu fiind să mă mânânce vermii; şi sfârşitul vieţii mele aşa să fie, cât să nu mi se ştie mormântul, nici să-mi rebde pământul oasele mele, ci să le verse, şi să fie hiarelor răpitoare spre roadere neamul meu şi tot genunchele familiei mele să fie blăstămat, afurisit şi nenorocos.

Mai pre urmă, pentru mai mare întărire, sărut slovele acestui jurământ, Crucea şi sf. Evanghelie a Mântuitorului meu Iis. Hs. Amin".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Textul acesta, dintr'un jurământ cu destinaţie specială bisericească, nu are de a face cu „blăstemele" menţionate mai sus, ca acte — cum am zice — de justiţie bisericească-ortodoxă din veacurile trecute.

Ele însă, se încadrează, totuşi în ideia fundamentală *justiţiară:* In blăstemele de odinioară se cerea dela Dumnezeu pedepsirea celuice *a săvârşit* o crimă; iar în jurământul preoţesc invocat se cere, din partea însuşi celuice jură pedeapsa lui Dumnezeu, dacă *va părăsi*, cu necredinţă, Biserica şi credinţa ortodoxă.

IV.

Blăstemul sinagogic.

In capitolele de până aci am înfăţişat unele imprecaţiuni de odinioară din viaţa Bisericii româneşti, mai ales ardelene, imprecaţiuni cari — cu escepţia jurământului preoţesc ce am reprodus —

nu fac parte din lucrările sau slujirile *oficiale* ale Bisericii noastre. O pot afirma aceasta, deoarece oricât am întrebat de ceice credeam că mă pot lămuri şi oricât am cercetat prin vechi cărţi de ritual ce mi-au căzut în mână, nu am putut da de vr'un blăstem de acest fel, cuprins într'o carte sau alta de ritual oficial ortodox.

Exorcismele cunoscute, de altfel, din Euhologiile de azi şi de demult, cuprinse în ritualul botezului sau în rugăciunile ce se obişnuesc cu prilejiul ieşirii la sfinţirea şi binecuvântarea grânelor, au alt obiectiv: ele privesc alungarea Satanei şi a slugitorilor lui, ori nimicirea a tot felul de gadini [insecte], cari strică rodul ţarinilor, prin urmare nu se referă *la om*.

Acum, vom merge mai departe cu nepretenţioasele noastre cercetări. Vom căuta informaţii din domeniul altor credinţe religioase, pornind de asemeni dela Testamentul Vechiu, care, în severitatea şi duritatea sa, făcea din blăstem chiar o armă disciplinară religioasă şi de reglementare socială, la adresa îndărătnicului popor evreesc.

Intre aceste mijloace ale Test. V. figura afurisirea sau excomunicarea, sau anathema.

Excomunicarea la Evrei, după mărturia talmudiştilor, era de două feluri: excomunicarea mică [niddui] şi excomunicarea mare [cherem]. Aceasta din urmă era împreunată cu o formulă de blăstem, ce se rostea asupra vinovatului, când acesta nu se îndreptase după aplicarea excomunicării celei mici, ci devenea incorigibil.

Excomunicarea mare se făcea *în public*, în prezenţa alor cel puţin zece persoane, însoţită de blăsteme groaznice şi pentru un timp nedeterminat.

In Testamentul Nou încă se pare să fi trecut, încâtva şi într'o formă îmblânzită, ideia acestui sistem disciplinar al Testamentului Vechiu. El este pomenit de altfel la sf. ev. Luca VI, 22 şi sf. ev. Ioan IX, 22 şi 34, ca aforisire sau alungare din sânul comunităţii religioase, şi în cazul Corinteanului desfrăbălat.

Specialiştilor le rămâne să dovedească mai deaproape, dacă asemenea excomunicări din viaţa primilor creştini şi din vremea de mai apoi, când s'a format pe bază de drept sistemul disciplinar creştin al excomunicărilor, erau sau nu erau împreunate şi cu un consacrat formular de blăstem.

Ceeace putem şti, deocamdată, sunt următoarele lucruri.

Buxtorf ni-a păstrat, dintr'un codice ebraic, o formulă de blăstem, cunoscută nouă în limba latină, de cuprinsul următor:

„Ex sententia Domini Dominorum sit in anathemate (cherem) in utraque domo iudicii, Superorum sc. et Inferorum in anathemate item Sanctorum excelsorum, in anathemate Seraphin et Ophanim, in anathemate denique totius ecclesiae maximorum et minorum. Sint super ipsum plagae magnae et fideles, morbi magni et horribiles. Domus ejus sit habitaculum draconum, caliginosum fiat sidus ejus in nubibus, sit in indignationem, iram et excandescentiam; cadaver ejus objiciatur feris et serpentibus, laetentur super ipso hostes adversarii; argentum et aurum ipsius dentur aliis, et omnes filii ejus ad ostium inimicorum ipsius sint expositi, super die ejus obstupescant posleri. Sit maledictus ex ore Addiriron et Achtarfel, ex ore Sandalphon et Hadraniel, ex ore Ansisiel et Patchiel, ex ore Seraphiel et Sagansael, ex ore Michael et Gabriel, ex ore Raphael et Mescharctiel. Sit anathematizatus ex ore septuaginta nominum Regis ter maximi, et ex ore Zavzavif et ex ore Hafhavif, qui est Deus ille magnus, et ex ore septuaginta nominum Regis ter maximi, et ex ore denique Tzortak. cancellarii magni. Absorbeatur sicut Korah et oetus ejus: cum terrore et tremore egrediatur anima ejus: increpatio Domini occidat eum: stranguletur, ut Achitophel, in consilio suo: sicut lepra Gechasi sit lepra ipsius, neque ulla sit resurrectio ruinae ejus: in sepultura Israelis non sit sepultura ejus: alienis detur uxor ipsius, et super eam prostranto se alii in morte ejus. In hoc anathemate sit... et haec sit haereditas ipsius. Super me autem et super totum Israelem expandat Deus pacem et benedictionem suam".

Redăm acest blăstem[1] căruia i se adăugau şi din Devteronom cap. XXIX versetele 18—20.

Iată traducerea lui:

„Prin porunca Domnului Domnilor să fie sub anatemă — sub blăstăm — în amândouă locurile de judecată, a celor de sus şi a celor de jos, sub blăstemul sfinţilor celor aleşi, sub blăstămul Serafimilor şi al Ofanim-ilor, apoi sub blăstămul bisericii celor mai mari şi a celor mai mici. Să fie preste el certări mari şi statornice, boale mari şi îngrozitoare. Casa lui să fie lăcaş dracilor, steaua lui să se întunece în nori; să petreacă în tulburare sufletească, în mânie şi în furie; cadavrul lui să fie aruncat fiarelor şi şerpilor; să se bucure de el vrăjmaşii potrivnici; argintul şi aurul lui să se deie altora şi toţi fiii lui să steie pe la uşa duşmanilor săi; de viaţa [ziua] lui să se îngrozească urmaşii săi. Să fie blăstămat prin gura lui Addiriron şi Achtarfel, prin gura lui Sandalphon şi Hadraniel, prin gura lui Ansisiel şi Petchiel, prin gura lui Seraphiel şi Sagansael, prin gura lui Michael şi Gabriel, prin gura lui Raphael şi Mescharctiel. Să fie anatematizat prin gura lui Zavzavif şi prin gura lui Hafhavif, care este Dumnezeu cel mare, şi prin gura celor 70 de nume ale prea marelui rege şi în sfârşit prin gura lui Tzortak, marele slugitor. Să fie înghiţit [de pământ] ca şi Korah şi ceata lui; întru groază şi tremur să-i iasă sufletul; certarea lui Dumnezeu să-l ucidă; ca şi Achitophel, să se sugrume în sfatul său; ca şi lepra lui Gechaz să fie lepra dânsului; ruinele lui să nu se mai înalţe; mormântul lui să nu fie cu mormântul lui Isael; soţia lui să fie dată străinilor... Sub acest blăstem să fie... şi aceasta să fie moştenirea lui. Peste mine şi peste întregul Israel, însă, Dumnezeu să reverse pacea şi binecuvântarea sa".

Acesta e deci, textul „cherem"-ului păstrat de tradiţia talmudică şi transmis timpurilor noastre.

Cetitorul, fără prea multă răbdare chiar, se va putea convinge, întocmai ca noi, printr'o asămănare a cheremului coraic cu textele româneşti de blăstem, că aceste nu stau între olaltă într'un raport de fi-

[1] L-am reprodus din Archeologia biblică [ungureşte] de *Szekrényi Lajos*, partea II, pagina 203—4.

liaţiune. Din contră, există atâtea note deosebitoare între ele. Blăstemele româneşti n'au în sine nimic din oficialitatea ritului consacrat de cult. Ele se întrebuinţau cu un scop vădit: de a impresiona şi chiar de a presiona — prin puterea lui Dumnezeu, care era invocată — asupra unor *necunoscuţi* făcători de rele şi ai complicilor lor, pe cari nu-i puteau dovedi şi pedepsi factorii justiţiari ai vremii, — pe când în cherem-ul talmudic se presupune deja ca şi *cunoscut* vinovatul, care, astfel, era supus şi unei reglementări sociale, pe lângă cea morală, — reglementări cari, împreună, înfăţişau *un formal sistem disciplinar* al Vechiului Testament şi al epocei talmudice de până în zilele noastre.

V.

Blăstemele oficiale ale Papilor dela Roma.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu totul altmintrelea, decât la Români, se înfăţişează „cherem"-ul Papilor dela Roma. Aceştia, moştenind sistemul teocratic şi aplicând necontenit doctrina lui despre puterea spirituală şi lumească a papilor, a transmis, până în zilele noastre, şi *concepţia* disciplinară-riguroasă a Testamentului Vechiu, precum şi *formula* exterioară a acestui principiu îndepărtat prea mult de principiul iubirei din Testamentul Nou. De aci vine, că Roma a moştenit şi „cherem"-ul şi l-a şi aplicat.

Două dintre aceste „cherem"-uri, cari ne sunt cunoscute, le vom înfăţişa în cele ce urmează. Dar mai înainte de a o face aceasta, vom spune, ca o ilustrare, următorul fapt istoric din vremea papei Grigorie IX [1227—41]: Episcopul apusean Bultschu din Cenad alungase din mănăstirea Bisere [lângă Glogovaţ, jud. Arad] pe igumenul legiuit, pentru a-şi impune pe favoritul său Corneliu, împotriva unei judecăţi aduse deja de Papa. Cu un prilej, oamenii de încredere ai episcopului năvălesc cu arma în mănăstire, ucid pe oaspeţii aceleia, iar pe călugări

îi rănesc. Urmarea fu, că Papa a excomunicat pe vinovaţi, şi a trimis doi abaţi dela Oradea, să execute excomunicarea rostită asupra acelora, aşa fel ca în ţinutul acela, în fiecare Duminecă şi sărbătoare, să se vestească judecata papală de excomunicare, prin tras de clopote şi cu lumânări aprinse şi ca toate acele locuri, în cari s'ar refugia acei făcători de rele, să fie sub interdict bisericesc.[1]

Cam ce cuprins aveau asemenea dispoziţiuni ale papilor, se va vedea din două acte oficiale — cherem-uri — ale Papalităţii. Iată, de pildă, cum papa *Climent VI* blăstema [la 1346] pe împăratul Ludovic de Bavaria:

„Divinam suppliciter imploramus sententiam, ut Ludovici praefati confutet insaniam, deprimat et elidat superbiam et eum dexterae suae virtute prosternat, ipsumque in manibus inimicorum suorum et eum persequentium concludat et tradat corruentem ante ipsos. Veniat ei laqueus quem ignorat, et cadat in ipsum. Sit maledictus ingrediens, sit maledictus egrediens. Percutiat eum dominus amentia et caecitate ac mentis furore. Coelum super eum fulgura mittat. Omnipotentis Dei ira et beatorum Petri ex Pauli, quorum ecclesiam praesumpsit et praesumit suo posse confundere, in hoc et futuro saeculo exardescat in ipsum. Orbis terrarum pugnet contra eum, aperiatur terra et ipsum absorbeat vivum. In generatione una deleatur nomea eius, et dispereat de terra memoria eius. Cunetea elementa sint ei contraria. Habitatio eius fiat deserta, et omnia sanctorum quiescentium merita illum confundant, et in hac vita super eum apertam, vindictam ostendant, filiique ipsius eiiciantur de habitationibus suis et videntibus eius oculis in manibus hostium eos perdentium concludantur“.[2]

Iată, în traducere, acest „cherem“ oficial al bisericii apusene:

„Cu cucernicie cerem pedeapsa Dumnezeească, pentruca pe Ludovic cel mai 'nainte pomenit să-l bată cu nebuuie, să-i certe şi să-i înfrângă trufia, să-l supună pre el cu puterea dreptei sale, să-l facă să cază în mânile duşmanilor săi și ale

[1] Dr. K. Juhász: o. c. 43—44.

[2] Fr. Heiter: Der Katolizismus, pag. 330—1.

celorce-l prigonesc pe dânsul şi nimicit să-l deie lor. Să-i vie cursa de care nu ştie şi să cază în ea. Să fie blăstemat când intră, să fie blăstemat când iese. Să-l bată Domnul cu nebunie şi orbie şi cu turburarea minţii. Ceriul să trimită fulgere asupra lui. Mânia atotputernicului Dumnezeu şi a fericiţilor Petru şi Pavel, a cărora biserică a cutezat şi cutează să o strice, să rămâie aprinsă asupra lui în veacul de acum şi'n cel viitor. Toată lumea să se lupte împotriva lui; pământul să se deschidă şi să-l înghită de viu. Intr'o generaţie să se şteargă numele lui şi să peară amintirea lui de pe pământ. Toate elementele (stihiile) să fie împotriva lui. Casa (locuinţa) lui să fie deşartă, şi toate meritele sfinţilor celorce au adormit să-l ruşineze (surpe) pe el, şi să trimită peste el în această viaţă certare (pedeapsă) vădită, fiii lui să fie izgoniţi din locuinţele lor şi dânsul să vadă, cu ochii săi, cum dânşii (fiii) cad în mânile duşmanilor cari să-i pearză pe ei".

O cetire atentă a textului talmudic şi a celui papal duce, fără nici o sforţare, la concluzia unei înrudiri, nu numai în ideia de blăstem *oficial* şi unul şi altul, ci şi în privinţa chipurilor de exprimare uneori, cari denotă un *vădit împrumut* din izvorul talmudic. In amândouă „cherem"-urile provin la sigur următoarele momente, pe cari, pentru mai bună înţelegere, le vom reproduce paralel:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În „Cheremul" talmudic:	*In „cheremul" papal:*
„să fie înghiţit (de pământ) ca şi Korah şi ceata lui...	pământul să se deschidă şi să-l înghiţă de viu
să fie — sub blăstemul sfinţilor celor aleşi...	toate meritele sfinţilor celorce au adormit să-l ruşineze (surpe) pe el
să fie preste el certări mari şi statornice, boale mari şi îngrozitoare.	să trimită peste el în această viaţă certare (pedeapsă) vădită
Casa lui să fie lăcaş dracilor	Casa lui să fie deşartă
să petreacă în tulburare sufletească	să-l bată Domnul cu nebunie şi orbie şi cu turburarea minţii

toţi fiii lui să steie pe la uşa duşmanilor săi	fiii lui să fie izgoniţi... şi dânsul să vadă cu ochii lui, cum dânşii cad în mânile duşmanilor.

Se va zice, poate, că această excomunicare papală aparţine vremurilor de acum şase sute de ani, când ea a fost rostită. Dar sistemul acesta, de terorizare, există şi azi.

Ca dovadă, că asemenea „cherem"-uri fac parte din sistemul cel de totdeauna al Papalităţii, vom cita o afurisanie mare, cu care a fost lovit regele Victor Emanuil al Italiei, de către papa Pius al IX-lea, între împrejurări, cari stârnesc interes şi astăzi, şi mai ales astăzi, când s'a ajuns la o „pace" între Vatican şi Statul italian.

Regatul italian, în al cărui corp figura Statul papal cu capitala Roma, a ajuns la 1870 să-şi restabilească unitatea politică, prin intrarea în Roma a armatelor regelui Victor Emanuil. După ocuparea Romei, ceeace însemna desfiinţarea Statului papal, un plebiscit ce s'a făcut în capitală în Octomvrie din acelaş an, avu de rezultat: 133.681 voturi pentru incorporarea Romei la Italia regelui, şi numai 1507 voturi erau împotrivă, adecă pentru păstrarea Statului papal. Atunci *papa Pius al IX-lea*, — pretinsul vicariu al lui Hristos, care pentru iubire de oameni a murit pe Cruce şi enunţase că împărăţia Sa nu este din această lume, — *prin enciclica sa dela 1 Noemvrie 1870 a excomunicat pe toţi aderenţii ideii de restabilire a unităţii politice-naţionale a Italiei.* Intre cei loviţi cu excomunicarea a fost şi regele Victor Emanuil II [1820—1878].

[Va urma]

Prot. Dr. GH. CIUHANDU.

CONFESIONALISM POLITIC.

I.

NEDREPTĂŢIREA ELEMENTULUI ORTODOX ÎN ARDEAL.

Am înaintea mea broşura cu titlul de sus a distinsului profesor de istorie dela Universitatea din Cluj, Dr. Silviu Dragomir, care cuprinde cuvântarea ţinută în şedinţa dela 19 Nov. 1929 a Congresului naţional al Bisericei ortodoxe. Găsim în această broşură preţioase date privitoare la relaţiile interconfesionale în Ardeal şi în special privitoare la nedreptăţirea elementului ortodox, — care formează majoritatea zdrobitoare a cetăţenilor acestei ţări — şi favorizarea celorlalte elemente şi în special a bisericei unite. Această nedreptăţire s'a început îndată după răsboiu — sub Consiliul Dirigent — când conducerea treburilor obşteşti ale Ardealului a ajuns pe mâna partidului naţional în frunte cu dl I. Maniu, care a numit în slujbele de conducere ale statului aproape numai uniţi [gr.-catolici]. O statistică a numirilor făcute sub Consiliul Dirigent ar fi foarte grăitoare în această privinţă. Graţie acestei atitudini la Facultatea de drept de pe lângă Universitatea din Cluj au fost numiţi din Ardeal *numai profesori de confesiune gr.-catolică* şi anume: Victor Onişor, Romul Boilă, Cassiu Maniu, Camil Negrea, Traian Pop, Emil Haţiegan şi Petre Poruţ.

Afară de aceasta s'au făcut de Consiliul Dirigent o mulţime de numiri în posturile de conducere la judeţe, în învăţământ, la finanţe, în administraţie, poştă, căile ferate etc. dintre cari multe au rămas până astăzi.

Favorizarea elementului unit în urma legăturilor şi stăruinţelor depuse de conducători s'a continuat şi sub guvernele următoare, liberal şi averescan, dar în măsură şi mai mare sub guvernul actual al dlui Maniu. Chiar şi în cele mai curate ţinuturi ortodoxe, unde elementul unit e disparent, cele mai însemnate slujbe publice au fost atribuite favoriţilor regimului actual, *dacă aparţineau bisericei unite*. La început se credea, că acest lucru e întâmplător, astăzi însă vedem că acest *favoritism confesional* s'a făcut sistematic şi cu o stăruinţă fanatică a tuturor conducătorilor uniţi. Cele mai obscure figuri, cari n'au jucat nici un rol în vieaţa publică a Românilor din Ardeal, au fost scoase la suprafaţă de conducătorii uniţi şi au fost plasate în funcţiuni de răspundere, numai fiindcă erau unite. Căci e lucru constatat, că uniţii n'au avut nici mai multe nici mai bine pregătite elemente decât ortodocşii, ca să se poată justifica acest favoritism. Numai liceul ortodox din Braşov câte elemente de valoare n'a dat pentru vieaţa publică românească de pretutindeni! In tot cazul nu mai puţine ca liceul din Blaj. Să nu se fi găsit între atâţia distinşi advocaţi şi magistraţi ortodocşi din Ardeal nici unul, care să poată sta alături de „luminile“ dlui Cassiu Maniu, Romul Boilă, V. Onişor, Emil Haţieganu, [apărătorul lui Groedel, lui Fischer şi alţi latifundiari maghiari contra ţăranului român şi care nu ţine mai mult de 3—4 lecţii pe an, iară uneori aproape de loc şi se prezintă numai la examene etc.] ? Nu, ei au fost numiţi profesori universitari numai pentrucă erau uniţi şi pentrucă primul era fratele, iar al doilea nepotul dlui Iuliu Maniu; căci alte merite personale nu aveau.

Acesta nu e numai un caz izolat; la nevoie se pot aduce cât de multe, ceeace nu e cazul şi locul să o facem aici.

Ceeace m'a făcut să mă ocup iarăşi de această chestiune — care este şi va rămâne un document grăitor pentru timpurile de mai târziu — este răspunsul-comunicat ce l-a dat Ministerul Instrucţiunii

BCU Cluj / Central University Library Cluj

şi al Cultelor la interpelarea făcută de dl profesor Dr. S. Dragomir în Congresul naţional-bisericesc, răspuns redactat de secretarul general Alexandru Borza, profesor universitar, preot unit, crescut în liceul piarist al romano-catolicilor din Alba-Iulia. Acest răspuns — publicat în toate ziarele — este redactat cu atâta *reacredinţă* [ca să nu-i zicem altfel], cum nu se poate închipui şi cuprinde desminţiri la lucruri cari nu s'au spus şi *afirmări neadevărate* — publicate, ca să producă atmosferă nefavorabilă în jurul seriosităţii interpelării, ceeace în parte a şi succes, căci cele mai multe lucruri nu se pot controla de marele public, care ia de bune afirmaţiunile unui Minister. Aşa d. e. s'a afirmat în acea desminţire, că dl Dragomir ar fi susţinut, că şi la şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu s'ar fi numit un unit, lucru, fireşte, neadevărat. Dl profesor Dragomir — care a fost atâţia ani profesor la seminarul teologic-pedagogic — şi care ştie, că la o şcoală confesională nu poate fi numit unul de altă confesiune, *nu a afirmat acest lucru*, pe care dl Borza îl desminte cu atâta emfază.

Şi ca să dovedesc reaua credinţă a dlui secretar general, voi căuta să arăt acest lucru analizând comunicatul redactat în „Cabinetul Secretarului general" care cuprinde „Tabloul de Directori de şcoli secundare din Ardeal şi Bănat numiţi dela 7 Noemvrie 1928 până în prezent" [1 Dec. 1929], tablou trimis Consiliului Central din Bucureşti şi înregistrat la 13 Decemvrie 1929 sub Nr. 9159. Acest tablou arată *unele* numiri şi retace altele, apoi prezintă situaţia revizorilor şcolari, a profesorilor din Braşov, centru ortodox puternic, a profesorilor din Oradea-mare, apoi tabloul directorilor la şcoalele normale de băieţi şi fete din Ardeal de stat şi în urmă la cele confesionale.

Tabloul directorilor cuprinde intenţionat numai câteva licee de fete, gimnazii, şcoale normale, şcoale de meserii şi de menaj — în total 33 — şi retace majoritatea lor, ca să nu se poată controla numirile.

E foarte natural, ca la şcoalele de meserii, cari în Ardeal nu au existat şi nici profesori nu sunt decât din Vechiul Regat, să fie numiţi ortodocşi. Nu a fost fericit inspirat dl Secretar general cu acest comunicat. Luând numirile de profesori la toate liceele din Ardeal vom constata, că profesorii uniţi sunt în majoritate în unele judeţe cu majorităţi ortodoxe, şi sunt lăsate afară o mulţime de numiri de uniţi.

In ce priveşte răspunsul Ministerului la situaţia din Oradea-mare este deadreptul revoltător. Dl Borza afirmă că **„din 31 profesori titulari la Liceul Gojdu 9 sunt uniţi restul ortodocşi,** iar *dintre profesori suplinitori 90% sunt ortodocşi"*. Situaţia o cunoaşte destul de bine dl Borza, însă voieşte să combată pe dl Dragomir cu **date false.** Având în vedere că în judeţul Bihor sunt circa 240.000 ortodocşi şi abea vre-o 40.000 uniţi, cel puţin aceasta ar trebui să fie proporţia profesorilor. *Situaţia însă e tocmai contrară* şi anume: din 32 profesori, titulari sunt 9 ortodocşi, 10 uniţi, 13 minoritari [fiind şi secţie maghiară], iar dintre 5 suplinitori sunt 2 ort., 2 uniţi şi 1 minoritar. Pentru a se putea convinge de adevăr, dăm mai jos numele profesoriilor:

Ortodocşi: 9 Titulari: Teodor Neş, director, Ioan Cotruş, Victor Felea, Eugen Hâncu, Nicolae Irimie, An. Mavrodin, Iosif Pogan, Vasile Peta şi Aurel Popa, iară 2 suplinitori: Alexandru Pavel şi Cornel Moga.

Uniţi: 10 Titulari: Sabin Anca, Al. Câmpian, Teodor Hoza, Antoniu Pop, Ioan Pop, Ioan Buta, Augustin Cosma, [preot, cursist numit inspector şef], Simion Gocan [numit inspector secundar], Paul Voştinar [numit director la liceul de fete, contrar regulamentului, că la licee de fete nu pot fi bărbaţi], Iosif Silagi [numit director la şcoala comercială].

2 suplinitori: Vasile Bolca şi Ioan Stanciu.

Minoritari: 12 Titulari: Antoniu Ander [rom.-cat.], Frideric Ardos [izraelit], Gh. Bălciunaş [român reformat], Ladislau Dioszegi [reformat], Zoltan Derzsi [unitar], Arpad Hegedüs [izr.], Paul Iagits [r.-cat.],

Iosif Kemény [r.-cat.], Iosif Lehoczky [r.-cat.], Alex. Nagy [calvin], Gavril Groff [r.-cat.], Mauriciu Wetzenkircher [r.-cat.].

1 suplinitor: Ferdinand Csillag [r.-cat.].

Afară de aceştia Dr. Vasile Chirvaiu, unit, deşi e numit la şcoala normală gr.-cat. din Orade, contează tot la liceul Gojdu, căci nu s'a mutat.

Dl Borza, care a ştiut situaţia dela acest liceu, cum a putut da *într'un comunicat oficios aşa un neadevăr?* Mistificare şi reacredinţă!

*

Pentru edificare dăm tabloul directorilor dela liceele din regiunea fostului inspectorat din Oradea — dintre cari numai **2** sunt **ortodocşi,** şi anume: *Teodor Neş* la liceul E. Gojdu, pentru îndepărtarea cărora se fac sforţări enorme din partea capitlului unit din Orade, iar al doilea *C. I. Sânjoanu* dela liceul de fete din Sighet, care, deşi ortodox, e unealta uniţilor, e prietenul P. S. Sale episcopului Hossu din Gherla, pe care-l găzdueşte cu ocazia vizitaţiunilor canonice. La stăruinţa lui s'a înfiinţat în internatul statului o capelă unită, deşi biserica unită e la câţiva paşi de liceu.

Directori uniţi sunt 10 şi anume: C. Sălăgean, liceul „Vulcan“, Beiuş; Elena Pavel, liceul de fete, Beiuş; Pavel Voştinariu, liceul de fete, Orade; Al. Nuţiu, fost preot, liceul de băeţi, Salonta; Mihail Şerban, liceul de băeţi, Sighet; Dr. Ioan Ossian, liceul de băeţi, Şimleu; Leon Ghergaru, liceul de băeţi, Zălau; Gh. Hetcou, liceul de băeţi, Baia-mare; Coza I., liceul de băeţi, Careii-mari; Dr. E. Szeleş, liceul de băeţi, Satu-mare.

Inspectorii din Orade sunt toţi uniţi, şi anume: Cursistul Augustin Cosma, inspector şef [numit în locul lui Gh. Bota, ortodox], Simeon Gocan, inspector secundar, Augustin Fritea, inspector şcolar primar şi Ioan Călugăru, inspector secundar, trecut la Timişoara. Dintre aceştia 3 sunt numiţi de guvernul Maniu.

In acelaş comunicat se dă tabloul *revizorilor şcolari din Ardeal*, afirmând, că s'au făcut 11 numiri, dintre cari numai 4 de uniţi, restul de ortodocşi, ceeace nu e adevărat. Inţelegem ca să fie numiţi directori şi revizori uniţi în ţinuturi cu majorităţi unite, dar nu putem înţelege cum pot fi numiţi inspectori, directori şi revizori uniţi în centre ca Sibiu, Deva, Făgăraş, Orade, Beiuş, Sighişoara, Lugoj, Caransebeş, Timişoara, Sf. Gheorghe etc., cari au majorităţi zdrobitoare ortodoxe.

In Ardeal avem în total *23 revizori şcolari*, dintre cari majoritatea sunt uniţi. **7 ortodocşi,** şi anume: R. Cosma, Braşov; Pavel Dăria, Arad; Iuliu Onu, Timişoara; Il. Oltean, Odorheiu, Severin: I. Mavila, apoi poate în jud. Caraş şi Ciuc. In cel mai bun caz, nu sunt mai mult de 7.

16 uniţi, şi anume: N. David, Sibiu; G. Codrea, Făgăraş [deşi în etate, pensionat, avansat inspector şi lăsat mai departe în funcţia de revizor]; Vasile Bumbu, Someş; Vasile Iuga, Maramurăş; Ştefan Gligor, Turda; Mihail Ogrean, Treiscaune; Şerban Şerban, Târnava-mare; N. Lucaci, Hunedoara; Dariu Pop, Satu-mare; Leon Maior, Târnava-mică; D. Mărgineanu, Sălaj; Petru Rognean, Năsăud; Al. Sas, Alba; I. Moldovean, Someş; Toma Roşu, Cluj, şi cred că şi în jud. Murăş.

Aceşti revizori şi-au luat pe lângă ei majoritatea subrevizorilor uniţi şi aproape întreg personalul administrativ unit, aşa că astăzi controlul învăţământului primar şi numirea învăţătorilor se face de către majoritatea zdrobitoare a revizorilor şi subrevizorilor uniţi.

Nu pot şti precis cari sunt numiţi de guvernul Maniu, dar situaţia aceasta e destul de tristă pentru ortodocşi. In tot cazul s'au făcut mai multe numiri de câte afirmă comunicatul; guvernul Maniu a numit în cel mai bun caz 5 revizori ortodocşi, iar nu şapte, cum se afirmă.

Dar încă ceva ciudat, ne mai pomenit de ciudat: Dl Borza îşi face un titlu de laudă că a numit revizori ortodocşi în centre ortodoxe ca Braşov, Arad, Timiş şi Sibiu! Nu uitaţi însă că cel din urmă [C. Popa] la un an a fost înlocuit cu unitul N. David, mare agent electoral, chiar în centrul Mitropoliei Ardealului, ca o provocare.

Dar în acest comunicat unele persoane unite sunt trecute ca ortodoxe, ca lumea să fie indusă în eroare. D. e. directoara Viorica Dobre, dela liceul de fete din Sighişoara, *(95% din eleve sunt ortodoxe)* este unită sadea, iară nu ortodoxă, deşi e măritată după un ortodox. Tot asemenea Romul Ursu, directorul şcoalei normale din Făgăraş şi Victor Matei din Satu-mare, sunt uniţi.

Conform tabloului ministerial, din *14 directori de şcoli normale* de băieţi din Ardeal numai 5 sunt ortodocşi, iar 9 sunt uniţi. **5 ortodocşi** şi anume: Terenţiu Olar, Arad; Ion Micu, Abrud; Constantin Sporea, Deva; N. Mihulin, Oradea-mare şi Atanasie Popovici, Timişoara. Dintre aceştia 2 au fost numiţi sub guvernul Maniu.

Uniţi 9 şi anume: Corneliu Pop, Zălau; Vasile Pop, Sighet [numit în locul lui Gheorghe Vornicu ortodox]; Victor Matei, Satu-mare; E. Mărcuşiu, Năsăud; *G. Neamţu*, cursist, Caransebeş [numit în 1929 în acest centru curat ortodox, ca o provocare, în locul ortodoxului Iuliu Vuia scos la pensie]; Iustin Salanţiu, Odorheiu [preot unit numit în 1929 în locul unui ortodox]; N. Romonţian, Cluj [preot unit cursist, numit în locul ortodoxului Dr. Pavel Roşca, distinsul pedagog]. La şcoala normală din Cluj funcţionează profesori distinşi, unii chiar docenţi universitari, şi totuşi alegerea s'a oprit asupra cursistului unit. Tot asemenea inspector şef al regiunei şcolare Orade a fost numit profesorul cursist Aug. Cosma, care nu s'a distins prin merite deosebite pe teren şcolar şi nu are cualificaţie complectă, ca şi primul. De ce? Fiindcă ambii întrunesc condiţia de căpetenie ce o caută Ministerul Instrucţiunii de o vreme în-

coace la asemenea numiri, de a aparţinea bisericei unite; Romul Ursu, Făgăraş [numit în 1929 în locul unui ortodox]; Traian Popa, T.-Murăş. Sub guvernul Maniu au fost înlocuiţi cu uniţi 4 directori de şcoli normale ortodocşi.

Comunicatul îşi face un titlu de laudă că în Braşov — la inspectoratul şcolar au fost numiţi inspectori ortodocşi, ceeace este foarte firesc, întrucât Braşovul e unul din cele mai puternice centre ortodoxe. Cu toate acestea vom vedea mai la vale cum posturile de conducere sunt deţinute de uniţi.

*

Pentru a evidenţia şi mai mult nedreptăţirea elementului ortodox în Ardeal şi pentru informarea celorce nu cunosc situaţia din Ardeal, voiu aminti datele relatate în broşura dlui Dragomir şi le voi complecta cu date nouă arătând nominal situaţia funcţionarilor uniţi în oraşele şi judeţele cu majoritate ortodoxă, cum ortodocşii au fost sistematic înlocuiţi cu uniţi de actualul guvern Maniu, aşa că **uniţii deţin cele mai multe şi importante posturi, în cele mai ortodoxe centre.**

Voi arăta apoi confesionalismul ce-l fac autorităţile statului şi protecţiunea revoltătoare ce o arată bisericei unite în detrimentul bisericei ortodoxe, apoi loviturile ce s'au dat bisericilor ortodoxe cu numeroasele deposedări de pământuri primite în reforma agrară, risipa ce se face cu banii statului şi favorizarea bisericilor neortodoxe, în special a bisericei unite în detrimentul celei ortodoxe, care a fost tratată foarte maşter sub toate guvernele.

*

Înainte de a înşira datele, voi face o mică statistică a populaţiunii din Ardeal. Avem în Ardeal 23 judeţe cu o populaţie de circa 4.900.000 suflete, după statistica recensământului făcut în anul 1927. Din acestea sunt *cam 1.850.000 ortodoxe* şi cam *1.170.000 unite,* [esact 1.168.843 suflete], deci laolaltă peste 3 milioane. Din cele 23 judeţe, trei sunt cu

majorităţi zdrobitoare maghiare: Ciuc, Odorheiu şi Treiscaune, iar Românii în număr mai mic. Astfel *Ciuc*, din vre-o 133.000 suflete, Români sunt abia 17.000 suflete. In judeţul *Odorheiu* din vre-o 124.000 suflete, abia vre-o 7000 sunt Români, dintre care majoritatea sunt ortodocşi. In judeţul *Treiscaune* din vre-o 130.000 suflete sunt cam 25.000 Români, dintre cari cam 22.000 ortodocşi, iar restul uniţi. In judeţul *Târnava-mare*, din circa 125.000 suflete numai jumătate sunt Români, restul saşi. Ortodocşii sunt vre-o 50.000, iar uniţii vre-o 12.000 suflete. Ortodocşii sunt în majoritate faţă de uniţi în 13 judeţe, şi anume în: Alba, Arad, Bihor, Braşov, Caraş, Făgăraş, Hunedoara, Severin, Sibiu, Timiş, Târnava-mare, Treiscaune şi Odorheiu, iar uniţii au majoritate în 10 judeţe, şi anume: Cluj, Năsăud, Murăş, Maramurăş, Sălaj, Satu-mare, Someş, Târnava-mică, Turda şi Ciuc.

Statistica oficială din 1927, după care luăm aceste date, este însă destul de superficial făcută şi fără un control serios al datelor, mai ales în ce priveşte confesiunile. Statistica aceasta nu se potriveşte cu statistica bisericii unite, care numără 1.336.000 suflete [vezi Calendarul dela Blaj pe 1929 pag. 86]. Că această cifră este exagerată ne arată împrejurarea, că statistica unită la 1590 parohii, numără *1690 filii*, multe fără credincioşi, iar altele cu număr de credincioşi mult mai mare decât sunt de fapt. Ba se arată credincioşi în filii unde nu este nici un credincios unit. De aici se explică diferinţa cea mare de vre-o 180.000 suflete între statistica cea oficială şi cea unită. Când luăm însă în considerare, că în posturile de conducere la judeţe: prefect, subprefect etc. în cele mai multe locuri sunt uniţii, cari au controlat numărătoarea, atunci desigur controlul s'a făcut în favorul lor. Pentru a nu trece drept părtinitori, la statistică am luat de bază cifra dată de Calendarul blăjan, 1.300.000 suflete, deşi ştim că aceasta e mult prea departe de realitate. [Vezi „Rev. Teol." Nr. 5—6 din 1930

pag. 163]. Vom arăta în curând într'un studiu mai lung cu date autentice, cum se face statistica în biserica unită.

*

In Ardeal sunt 97 deputaţi, dintre cari 49 ortodocşi şi 48 uniţi [Monitorul Oficial Nr. 283/1928] şi 51 senatori, dintre cari 19 ortodocşi şi 32 uniţi [Mon. Of. Nr. 285/1928]. Prefecţi sunt 7 ortodocşi şi 16 uniţi, deşi ar trebui să fie întors. Prefecţi uniţi sunt în judeţele cu majoritate ortodoxă: Alba, *Bihor, Braşov, Făgăraş, Caraş*, Odorheiu, *Sibiu, Târnava-mare*, Treiscaune şi *Timiş*, precum şi în celelalte judeţe, cu majoritate unită. Iată numele prefecţilor uniţi: Dr. G. Moga, Sibiu; Dr. N. Vlaicu, Făgăraş; Dr. Aron Suciu, Braşov; Dr. N. Crăciun, Sf. George; Dr. Eugen Truţia, Sighişoara; Valer Boleanţu, Timişoara; Dr. Zaharia Boilă, D.-S.-Mărtin; Dr. I. Miclea, Turda; Dr. I. Adam, Cluj; Dr. E. Pop, Alba-Iulia; Vasile Buta, Năsăud; Dr. S. Balint, Odorheiu; Al. Bojânca, Caraş; mai sunt uniţi în judeţele: Sălaj, Satu-mare, Someş şi Maramurăş. Nu este aceasta o nedreptate şi o sfidare a elementului ortodox?

Just ar fi, ca în judeţele cu majoritate ortodoxă să fie numiţi cu preferinţă funcţionari ortodocşi şi numai întrucât nu s'ar afla de aceştia, de altă confesiune [astăzi sunt prea mulţi candidaţi cualificaţi, încât nu ai unde-i plasa!] şi în judeţele cu majoritate unită iarăşi din această confesiune. De aceea voi înşira numai unele judeţe, unde deşi sunt puţini uniţi, ei au ocupat aproape toate posturile de conducere.

*

Judeţul şi oraşul **Sibiu,** *sediul Mitropoliei* ortodoxe a Ardealului cu mare majoritate ortodoxă, la vre-o 90.000 ortodocşi, abia sunt vre-o 23.000 uniţi, deci uniţii fac abia 25% din populaţie. *Uniţii sunt numiţi sub guvernul Maniu* în toate funcţiile de conducere: Dr. G. Moga, prefectul judeţului; Dr. P. Crişan, prim-preşedintele tribunalului; N. David, revizor şcolar [în locul ort. C. Popa, pensionat]; Dr.

Camil Pop, chestorul poliţiei [în locul ort. N. Ştefănescu, transferat]; Dr. V. Mureşan, administrator financiar [în locul ort. I. Florescu]; Zaharie German, inspector şcolar [care a insultat în mod ordinar biserica ortodoxă înainte cu 3 ani prin articole scrise în „Unirea" din Blaj]; Dr. I. Stoichiţa, prim-medicul judeţului [în locul ort. Dr. N. Comşa, pensionat]; Dr. Ion Popa, advocat al statului [în locul ort. Dr. C. Popa]; Ilie Agârbiceanu, consilier agricol [în locul ort. N. Iancu]; Gen. I. Boeriu, preşed. camerei agricole, iară vice-preşedinte preotul unit din Veştem; Dr. I. Stroia, secretarul poliţiei, şi alţii.

Sub alte guverne: I. Nuţiu, şeful gării, V. Vlaicu, şeful magaziei gării, I. Gherghel, şeful siguranţei, Dr. Marcu, şef-contabil la primărie, Dr. Lupu, şef de birou la primărie şi alţii.

Dintre 4 deputaţi români sunt 3 uniţi şi anume: gen. I. Boieriu, Ieronim Stoichiţa şi Pompiliu Simonetti, iară unul ortodox: N. Bratu. Un senator unit O. Russu şi unul ortodox Dr. L. Borcia.

In următoarele comune cu majorităţi ortodoxe au fost înlocuiţi ortodocşii cu uniţi:

In *Ludoş* primarul Ion Rău cu I. Stroe unit.

In *Gusu* primarul Ion Popa cu Al. Chisar, unit.

In *Bogatu*, primarul înlocuit cu fiul preotului unit, iar secretar comunal e alt fiu al acestui preot.

In *Cinade*, primarul, ajutorul de primar, cassarul, notarul, majoritatea consiliului comunal şi 2 învăţătoare din trei, sunt uniţi.

Judeţul şi oraşul **Braşov**, centru puternic ortodox cu vre-o 74.000 ortodocşi şi vre-o 2.000 uniţi deci nici 3% uniţi faţă de ortodocşi, unde înainte de răsboiu nu erau 100 de suflete în tot judeţul, *sub guvernul Maniu au fost numiţi următorii* **uniţi**: A. Suciu, prefectul judeţului; G. Cuteanu, primarul oraşului; I. Coltău, admin. financiar; Traian Marele, agronom; Dr. Berariu, medic la spital; Dr. O. Hodărnău, advocatul statului şi advocat şef pe lângă curtea de apel; N. Grama, şeful depozitului de lemne la primărie.

N. Latiş, inspector primar, în locul ort. T. Giura, trecut la pensie.

Vasile Chirvase, primpretor, Buzăul Ardelean.

Uniţi numiţi sub alte guverne: Dr. A. Pop, prim-preşedintele Curţii de Apel; Emil Socaciu, secretar general al primăriei; I. Hobian, şefcontabil la primărie; E. Socol, inginer şef la primărie; N. Crăciun, secretar de poliţie, I. Popa, primcomisar de poliţie; R. Săbădeanu secretarul prefecturei; S. Suciu, inspector financiar; Dr. Câmpianu, directorul spitalului; Dr. I. Bleahu şi Dr. N. Boeriu, notari publici; Dr. I. Tălăşescu, medic la C. F. R.; Titus Popovici, directorul şcolii primare din Braşovul vechiu [unde nu e, cred, nici un elev unit] şi alţii; apoi *toţi servitorii dela primărie, toţi măturătorii de stradă şi majoritatea pompierilor,* strânşi de prin toate părţile ţării de secretarul gen. al primăriei.

Făgăraş oraşul şi judeţul cu majoritate ortodoxă circa 47.000 ortodocşi şi uniţi abia 42% [vre-o 20.000]. Sub guvernul Maniu sunt numiţi uniţii: Dr. N. Vlaicu, prefectul judeţului, Dr. I. Cârje, preşed. consil. jud. în locul ortod. Dr. O. Vasu, Il. Nemeş, prefect de poliţie în locul ortod. St. Aron, G. Codrea, revizor şcolar în locul ort. M. Mateiu, Aug. Şandru, subrevizor şcolar în locul ortod. Il. Comşa, Romul Urs, dir. şcolii normale, în locul ortod. Sachelarie, Cost. Ivan, prof. la şcoala de notari în locul ortod. G. Ganea, Il. Nemeş, consilier agricol în locul ortod. Gh. Boştină, Dr. Coltău, admin. financiar [transferat de aici la Braşov] în locul ortod. Atanasiu, Dr. N. Motoc, preşed. deleg. consil. judeţan, N. Simu, subprefect în locul ortod. D. Frâncu acesta adus apoi iarăşi înapoi. [Mon. of. 22 Maiu 1929]. N. Şandru, preot normalist, finul dlui A. Dobrescu numit învăţător la şcoala de meserii din *Viştea de jos* în locul lui Savu Pitariu ortodox, I. Cornea, pretor la Şercaia în locul ort. Valer Langa şi alţii.

Judeţul Alba, cu vre-o 100.000 ortodocşi şi vre-o 60.000 uniţi, sunt din aceştia din urmă:

Dr. E. Pop, prefectul judeţului: Ioan Ciuleanu, subprefect; T. Hossu, şef de serviciu; Dr. Enea Nicola, medic primar al judeţului, acum pensionat; Al. Sasu, revizor şcolar; I. Ignea, administrator financiar; Marcu Crişan, şeful comisiei de impuneri; E. Horgoş, şeful secţiei beuturilor spirtuoase; Eugen Mera, dir. şcolii sup. de comerţ şi alţii. Corpul profesoral al liceului de stat „M. Viteazul" din Alba-Iulia e compus din 8 profesori ortodocşi şi 9 uniţi.

In *Sebeşul-săsesc* comună puternică ortodoxă, cu foarte puţini uniţi, au fost numiţi uniţii: Dr. Ion Herlea, pretor în locul ort. Gavril Ursu; Dr. N. Jurca, preşedinte al comisiei interimare în locul ortodoxului Ilie Stricatu; Ieronim Săbăduş, secretarul preturei în locul ort. A. Haţegan; Andrei Corcodel, funcţionar la casa cercuală, în locul lui Florea Tudor ort.

La *Blaj*, îndată după venirea guv. Maniu, judecătorul ort. Eugen Gheţu a fost înlocuit cu Dr. Cornel Ordace, unit.

In *Şugag* com. curat ort. au fost numiţi învăţătorii: I. Beţu şi I. Mohăra, uniţi. In *Loman* comună curat ort. e numit învăţător unitul C. Barbu. In *Vurpăr* învăţătorul ort. I. Mitică e înlocuit cu I. Marculeţ unit. In *Valea Vinţului* învăţătorul ort. Sever Nistor e înlocuit cu Iacob Funariu, unit. In Inuri [Stăuni] învăţătoarea Ana Popa înlocuită cu Ion Goţa unit. In *Daia* a fost numit în locul învăţătorului pensionat Alexe Cibu, ort., înv. Aug. Colcer, unit. In *Cioara* notarul ort. Andrei Maniu a fost înlocuit cu Cornel Ciugudean, unit încarnat, care în Berghin a făcut prozelitism. *(Aceste numiri s'au făcut în comune curat ortodoxe!)*

Judeţul **Treiscaune** cu foarte puţini uniţi, abia a 7-a parte din ort. şi cu majoritate maghiari [ortodocşi vreo-o 22.000 iară uniţi nici 3.000] *sunt uniţi:* Dr. N. Crăciun, prefectul judeţului; Dr. I. Roşu, iurisconsultul judeţului; Dr. I. Pop, pretor; Dr. I. Deac, pretor; M. Ogrean, revizor şcolar; D. Morar, subrevìzor şcolar; I. Sociu, şef portărel, şi alţii mai

mărunţi. Ceilalţi funcţionari la judeţ şi la oraşul Sf. Gheorghe sunt în majoritate minoritari.

Notari uniţi în comunele curat ortodoxe sunt A. Dancu în Hăghig; I. Radu în Zagon, Vasile Lucaci în Araci şi în alte comune.

In *Gheorgheni*, directorul dela liceul de băieţi, N. Mănciulescu, ort. a fost înlocuit în 1929 cu T. Chindea, unit.

Judeţul **Hunedoara** — cu mare majoritate ortodoxă — [la vre-o 220.000 ort. abia vre-o 56.000 uniţi]:

In oraşul **Deva** — cu mare majoritate ortodoxă — uniţii fiind abia vre-o 220 suflete — *sunt uniţi:* Revizorul şcolar N. Lucaciu [numit sub guvernul Maniu în locul unui ortodox], Dr. E. Hossu, medic primar al oraşului, Aurel Pintea, subrevizor şcolar, Cornelia Grecu, directoara şcolii primare de fete, Eugen Trestian, agronom regional, Inginer Ciomoş, la consilieratul agricol, N. Ciorea, directorul închisorei, Dr. Publiu Coridu, advocatul statului numit în locul unui ortodox, Dr. Valer Pocol, notar public şi alţii. In acest judeţ aproape curat ortodox — în cei doi ani din urmă au fost instituiţi la prefectură, la administraţia financiară etc. o mulţime de minoritari, deşi au fost candidaţi români. Administratorul financiar e maghiar.

Petroşani, cu majoritate ortodocşi, persoane unite numite de regimul Maniu: Primarul prof. I. Niciu, şeful organizaţiei naţ. ţăr.; Desideriu Boer, dirig. of. P. T. T. în locul lui Alex. Constantinescu, ortodox; Alexiu David, subrevizor de control, în locul lui I. Ioan, ortodox; Valeria Nemeş, dir. gimn. de fete în locul ortodoxei F. Niculescu [Mon. of. 47/929].

De alte guverne. N. Oprea, primnotar orăşenesc, Dr. E. Giurchescu, directorul liceului de stat, Petru Turcu, directorul şcolii primare Nr. 1. La Societatea de cărbuni Petroşani [particulară] director principal e Tiberiu Mioc, mare unit, lucru de care se resimte viaţa religioasă a regiunii miniere.

Numiri de uniţi sub guvernul Maniu pe valea Jiului:

In **Petrila-Lonea,** numit Desideriu Pápai, dir. al şcolii primare, în locul lui G. Ittu, ort.

Lupeni, numit cursistul Vasile Nitariu, director al gim. mixt, în locul unui ort.; Oct. Muntean, director al şcolii primare Nr. 3, în locul lui N. Dan, ort.; Gavril Farkaş, sub-notar comunal şi alţii mulţi.

În **Brad** centru curat ort., sunt uniţi: V. Nistor, prim-pretor, Al. Moldovan, şeful secţiei de jandarmi, Victor Nemeş, judecător şi cei mai mulţi jandarmi conducători de posturi.

Sighişoara, cu abia 70—80 suflete unite şi judeţul Târnava-mare cu foarte puţini uniţi, abia vre-o 12.000 faţă de vre-o 51.000 ortodocşi, *sub guvernul Maniu au fost numiţi uniţii:* Prefectul judeţului Aurel P. Bănuţ, apoi Eugen Truţia; Ioan Ciuleanu, sub-prefectul judeţului [în locul ort. I. Şandru], Şerban Şerban, revizor şcolar [în locul ort. Luchian], Viorica Pop Dobre, dir. liceului fete în locul prof. ort. El. Stoian; Dr. Ghizdavu, medic la spital, Dr. Virgil Solomon, medic primar de judeţ şi deputat, N. Ganea, sub-revizor de control [în locul unui ort.], A. Cârstea, profesoară la liceul de fete, Ben. Suciu, adv. al statului în locul lui O. Dobre, ort.; d-şoara Suteu numită prof. la liceul de fete în locul prof. Manta, ort.

Sub alte guverne: V. Hulea, I. Câmpean, N. Târnăveanu, funcţionari superiori la prefectură, Biriş, subrevizor, Născuţ, dir. casei cercuale, N. Togan, dir. şcolii primare, **unde nu e nici un elev gr.-cat.**

Totasemenea în **Daia,** sat curat ort. e numit dir. şcolii primare un unit C. Opriş în locul ort. Valer Langa.

Judeţul şi oraşul **Odorheiu** centru maghiar puternic cu vre-o 4000 ortodocşi şi vre-o 1100 uniţi.

Uniţi numiţi sub guvernul Maniu: Dr. S. Balint, prefectul judeţului, apoi Emil Pop; Dr. A. Lasló adv. statului, în locul lui N. Iliescu, ort.; R. Mezeşan,

prefectul poliţiei, în locul lui Tr. Stana, ort.; I. Vintilă, subrevizor şcolar în locul N. Marcu, ort.

In **Cristur:** Iustin Salanţiu, preot numit director la şcoala normală, în locul unui ortodox.

Uniţi numiţi sub alte guverne: Dr. Mac. Cionca, pretor; I. Lie, secretarul prefecturei; Ioachim Nistor, revizor şcolar pensionat şi înlocuit apoi cu I. Oltean, ort.; A. Mărginean, subrevizor; Dr. V. Stoian, jurisconsultul judeţului, Dr. I. Pop, fost prim-medic judeţan, medic de plasă; Margareta Metea, directoara liceului de fete; Ioan Suma, controlor financiar; V. Stanciu, secretar la serv. med. jud. şi alţi funcţionari inferiori.

In **judeţul Cluj,** unde avem episcopie ort. şi peste 50.000 ortodocşi aproape toţi conducătorii oficiilor de stat, pretorii şi notarii sunt uniţi. In *plasa Călata* nu e nici un notar ortodox. In comune fruntaşe ortodoxe ca Mănăstireni, Calata, Călăţele, învăţătorii sunt uniţi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In **judeţul Turda,** unde sunt vre-o 62.000 ortodocşi şi vre-o 70.000 uniţi, sunt aproape toţi funcţionarii **uniţi** şi anume: Dr. I. Miclea, prefect; Dr. N. Migia, subprefect, N. Gligor, revizor şcolar; P. Cismaş, subrevizor şcolar toţi funcţionarii dela revizorat, I. Pop, pretorul plasei *Luduş;* I. Modrigan, directorul gimnaziului din Luduş şi profesorii, afară de unul. In *Ludoşul de Murăş* uniţi sunt primarul, notarul, şeful poştei şi alţi funcţionari — restul străini şi foarte puţini ortodocşi. In *plasa Luduş* nu este *nici un notar ortodox.* Majoritatea învăţătorilor: uniţi.

In *plasa Baia de Arieş,* unde uniţii sunt foarte puţini, nu e nici un notar sau medic ortodox, toţi sunt uniţi sau minoritari.

In **judeţul Năsăud,** unde ortodocşii sunt numai cu ceva mai puţini ca uniţii, aproape toţi funcţionarii *sunt uniţi* şi anume: prefectul, subprefectul, notarul judeţan, medicul primar judeţan, ofiţerul stării civile, subrevizorii, advocatul statului, notarii publici, direc-

torii liceelor. La sedria orfanilor nu e nici un funcţionar ortodox. La Admin. financiară un singur funcţionar inferior e ortodox, ceilalţi sunt uniţi şi minoritari. Medicii de circumscripţii — afară de unul — toţi sunt uniţi şi minoritari. In 9 parohii şi 3 filii ortodoxe sunt învăţători uniţi. Dintre notari 5 sunt ortodocşi, restul uniţi şi minoritari.

In **plasa şi oraşul Beiuş,** ţinut ortodox cu foarte puţini uniţi sunt uniţi următorii: Dr. E. Nyeki, preş. comisiei interimare; Dr. I. Bozac, medic primar; I. Fitero, preşedintele judecătoriei de ocol şi 2 judecători, Dr. C. Nyeş, med. spitalului; apoi administratorul spitalului; I. Poieru, inginer silvic; Amos Borlan, advocatul statului, apoi pretorul, notarii din 6 comune. Un singur notar e ortodox, restul uniţi şi minoritari.

La şcoala normală de fete 3 profesoare.

In **judeţul Caraş,** unde sunt circa 143.000 ortodocşi şi abia 10.000 uniţi, au fost numiţi sub guvernul Maniu următorii uniţi: Dr. Alex. Bojâncă, prefect; Dr. G. Stoica, jurisconsult al judeţului în locul ort. Dr. G. Cornian; Ionel Deac, pretor la Răcăşdia, în locul ort. Dr. G. Stoiacovici şi alţi funcţionari.

*

Am luat numai câteva judeţe cu majorităţi ortodoxe, ca să dovedim, cum sunt favorizaţi în aceste centre uniţii. In celelalte judeţe cu majorităţi ortodoxe: Timiş, Severin, Arad, Bihor, încă vor fi multe slujbe de conducere ocupate de uniţi, iar în restul judeţelor cu majoritate unită — nici nu mai încape îndoială, că acolo tot ei sunt în frunte.

Tendinţa duşmănoasă de a preferì pe uniţi în cele mai multe slujbe a produs multă amărăciune mai ales între funcţionarii de confesiune ortodoxă, cari s'au văzut loviţi în drepturile şi existenţa lor. Deodată cu aceasta pornire s'a început prigoana fără milă împotriva funcţionarilor „regăţeni", mai ales că aceştia erau buni ortodocşi şi nu-i lăsau pe uniţi să-şi facă mendrele cum voiau ei.

*

Dar uniţii s'au îngrijit să-şi plaseze oamenii nu numai în posturile de conducere din Ardeal, ci şi din Vechiul regat. Inainte de răsboiu Vechiul regat nu ştia ce este unit, ci toţi erau consideraţi de o lege, de aceea uniţii stabiliţi în Vechiul regat au ocupat chiar şi slujbe bisericeşti, fără să se fi ştiut, că ei sunt uniţi, căci nimeni nu i-a întrebat despre aceasta. Cine a întrebat vre-odată sau cine a ştiut că S. Bărnuţiu, Papiu Ilarian, G. Coşbuc, I. Bianu, G. Cipăianu, S. Albini etc. au fost uniţi? In timpul răsboiului o mulţime de preoţi uniţi au fost numiţi administratori în parohii ortodoxe — iar unul din Tohanul vechiu, I. Mănăilă, a fost secretarul episcopiei din Chişinău mai bine de un an. Nu este aceasta o dovadă de dragoste creştinească şi de frate şi un semn al largei toleranţe ortodoxe? Drept răsplată pentru acest lucru prelaţii uniţi nu intră în bisericile ortodoxe, ci stau alături de duşmanii unguri de eri, şi se închină la acelaş altar.

In seminarele unite se propagă atâta ură contra „schismaticilor" ortodocşi cum nu se poate închpui. Cine citeşte ziarul „Unirea" din Blaj se poate convinge despre aceasta. Li se recomandă clericilor şi preoţilor să se ferească de bisericile ortodoxe — ba este şi un ordin secret în privinţa aceasta, mărturisit de mulţi preoţi uniţi; în schimb ei intră şi fac slujbă în orice biserică rom.-catolică maghiară. — Acest lucru îl poate verifica uşor oricine aici în Ardeal.

Astăzi aceşti uniţi — stabiliţi de mici în Vechiul regat — s'au trezit mari uniţi. Despre fostul subsecretar de stat dela Domenii G. Cipăianu, membru şi la Comitetul agrar, despre care înainte de răsboiu nu a ştiut nimeni că-i unit, s'ar putea spune multe, cum a protejat tot ce era unit, ceiace pot mărturisi ceice au avut de lucru la acele foruri, în timpul împroprietăririlor.

Dupăce s'au asigurat la Ministerul Domeniilor cu dl G. Cipăianu, Dr. Aurel Dobrescu şi alţii, la Ministerul Instrucţiunii şi cultelor cu dl Z. Pâclişanu,

director general, care e informatorul vlădicilor uniţi despre toate din Minister, la Ministerul de finanţe cu dl I. Banciu, directorul contabilităţii statului, la Ministerul sănătăţii cu dl Dr. Iuliu Moldovan, subsecretar de stat şi aproape la toate ministerele cu oameni de-ai lor, pot să facă ceeace vor, dupăce în fruntea guvernului actual a ajuns dl Iuliu Maniu, la Ministerul internelor dl Al. Vaida, la prezidenţia camerei Ştefan Cicio Pop etc.

*

Am urmărit ziarele şi Monitorul Oficial dela instalarea guvernului Maniu şi am văzut cum sistematic, la numirile făcute au fost preferiţi uniţii, şi numai întâmplător au fost numiţi şi ortodocşi. Acest lucru s'a întâmplat în special la *Ministerul instrucţiunii*, de când a ajuns secretar general, profesorul universitar şi preotul unit Alexandru Borza.

Astfel au fost numiţi la acest Minister următorii *uniţi:* Augustin Caliani, prof. preot unit la Blaj, director general al învăţământului particular [Mon. Of. 6/1929].

Ioan *Georgescu* [care a scris cărţi de istorie în care se batjocoreşte Biserica ortodoxă — şi care a trebuit să plece dela „Astra" din Sibiu pentru confesionalismul ce-l făcea] subdirector general în Min. Cultelor [Mon. Of. din 15 Noemvrie 1928].

N. Negruţiu, dir. liceu, membru în consiliul permanent pe lângă Min. Instrucţiunii [Mon. Of. 54/930].

Traian *Gherman,* inspector gen. sec. [Mon. Of. 21/929].

Gh. *Şerban,* prof. inspector al învăţământului minoritar în Min. Instrucţiunei [Mon. Of. 31/930].

Dr. G. *Pteancu,* inspector general.

Augustin *Fritea,* inspector general primar.

A. *Călugăru,* inspector general secundar.

Traian *Şuteu,* inspector general primar [Mon. Of. 100/930].

Zaharie *Gherman,* inspector general secundar [Mon. Of. 100/930].

N. Nistor şi N. Lateş, inspectori generali primari [Mon. Of. 9/930].

Simeon Gocan, insp. general secundar [Mon. Of. 31/930].

N. Lateş inspector general primar [Mon. Of. 9/930].

G. Codrea, inspector general primar [Mon. Of. 62/930] şi conduce revizoratul şcolar din Făgăraş, deşi e pensionat.

La alte Ministere:

Victor *Hodor*, insp. general adm. la Min. de Interne [Mon. Of. 27/930].

Coriolan *Bucico*, insp. general la Min. de Interne [Mon. Of. 27/930].

Ştefan *Roşianu*, canonic, reprezentantul Ardealului în Consiliul Casei autonome şi al Cooperaţiei [Mon. Of. 233/929].

Dr. R. *Boilă*, preşedintele consiliului pentru reforma administrativă.

Ing. Aug. *Maior* şi Petre *Suciu*, numiţi din partea Ardealului membrii în Consiliul de administraţie al Casei autonome P. T. T. [Mon. Of. 234/929].

Laurenţiu *Căpuşan*, inspector general administrativ în Min. Internelor [Mon. Of. 115/930].

Dr. Ionel Pop, deputat, nepotul dlui Maniu, membru în tribunalul de abitraj român ungar [Mon. Of. 24. Iulie 1930].

Dr. Liviu Cigărean, fost prefect în Timişoara, numit comisar al guvernului la uzinele Reşiţa cu 1 Ianuarie 1930 [Mon. Of. 1/930].

Petru Suciu, dir. de liceu Turda, delegat al Direcţiei recensământului general al populaţiei pentru Ardeal şi membru în Consil. de admin. al Casei autonome P. T. T., şi încă alte multe numiri.

*

In vara anului 1929 au fost numiţi o seamă de profesori secundari dela Blaj, cari nu s'au distins prin nimic, în comisia pentru cenzurarea manualelor didactice. In toamna aceluiaş an în comisiunile pentru

examenul de capacitate a profesorilor au fost numiţi patru profesori ardeleni şi *aceştia toţi 4 de confesiune unită*. Atunci am văzut că nu este o întâmplare că toţi sunt uniţi; influenţa preoţilor uniţi din Minister se arată destul de lămurit, căci nu gradul de capacitate ci alte criterii şi mai ales calitatea lor de „uniţi" a determinat Ministerul să-i numească într'o comisie atât de importantă.

La Directoratul Ministerial IV din Cluj. Toate funcţiile principale sunt ocupate de *uniţi* d. e.: Dr. A. Dobrescu, director ministerial, înlocuit apoi cu Dr. Valer Moldovan, ortodox, V. Seni, şeful serviciului cultelor, Eugen Pantea, preot, şeful contabilităţii la serviciul cultelor, Dr. I. Miclea, şeful serviciului Internelor, Victor Hodor, delegat secretar general, I. Negruţ, şeful serviciului agriculturei, Ing. Tilea Eugen, şeful serviciului tehnic, Dr. Velţan, şeful serviciului contencios, Traian Şuteu, inspector general primar [M. Of. 9/930], N. Nistor inspector general primar [M. Of. 9/930], N. Lateş inspector general primar [M. Of. 9/930], Gh. Şerban, delegat insp. sec. pentru şcolile secundare din ţară [M. Of. 31/930], Simeon Gocan, delegat inspector sec. pentru 3 judeţe [M. Of. 31/930], Zaharie Gherman, inspector secundar.

Ion *Tilea*, inspector general [M. Of. 47/930], Dr. Gh. *Stoica*, director al biroului presei; Dr. E. *Deciu*, membru în comitetul local de revizuire [M. Of. 9/930], Florian *Cocian*, referent comitetul local de revizie [M. Of. 48/930], Laurenţiu *Căpuşan*, primreferent comitetul local de revizie [M. Of. 48/930].

Am arătat aici numai ce am putut culege în fugă din diferite izvoare, asupra acestor numiri de uniţi în paguba elementului ortodox. E greu să poţi avea tabloul complect, dar nici nu ar fi poate nevoie, căci din datele prezentate se poate vedea clar politica ce s'a urmat de conducătorii de azi pentru aservirea organelor de stat propagandei prozelitiste. Se poate că în tablourile de sus, să fie trecut din greşală şi vre-un ortodox. Il rog să

ierte că l-am băgat în aceeaş oală cu uniţii. Cum între timp se vor fi făcut unele schimbări şi transformări, vor trebui modificate şi tablourile prezentate. Eu a-şi fi foarte satisfăcut şi cel mai vesel, dacă mi s'ar dovedi că am greşit **mult** şi că în multe din posturile înşirate se află astăzi ortodocşi.

Am înşirat aceste nume, ca să dovedesc cu ele cum s'a pornit în timpul din urmă prin alegerea şi numirea funcţionarilor o ofensivă contra celor mai însemnate centre ortodoxe, spre a creia nuclee de propagandă catolică, cu sprijinul acestor funcţionari, sub egida organelor de stat şi cu concursul guvernanţilor de azi. Cea mai grăitoare pildă ne-o poate servi în această privinţă *Braşovul*. Acest oraş, care a fost totdeauna în fruntea centrelor ortodoxe şi care a dat dovadă de eroism fără seamăn în lupta pentru apărarea legii strămoşeşti faţă de atacurile catolicismului, astăzi e condus numai de uniţi. Inainte de răsboiu nu avea nici 80 de suflete, iară astăzi are parohie cu peste 1200 suflete, cu protopopiat şi care datorită sprijinului ce-l are şi împrejurărilor favorabile, prosperează şi sporeşte în mod excepţional. Apoi *Sibiul* nu e condus tot de uniţi, din cauza slăbiciunei şi nepăsării conducătorilor noştri ortodocşi?

In continuare voi arăta cazuri de nedreptate faţă de biserica ortodoxă, cu privire la aplicarea reformei agrare, şi cazurile de prozelitism şi de protejarea bisericei unite în paguba bisericei ortodoxe.

Deci, abia acum *venio ad fortissimum!*

Preotul V. NICHIFOR.

RUGĂCIUNE.

Stăpâne veşnic peste lumi
De stele şi de flori
Tu timp şi spaţiu mărgineşti
Şi'n slavă te'nfăşori.
In faţa ta nu-i neam străin
Nici grai necunoscut
Pe toţi ne cheamă, ca pe fraţi
Subt dulcele tău scut.

O, domn iubirei urzitor
In orice piept uman,
La tine pururi am aflat
Durerilor liman.
Ajută-ne ca să vestim
Cerescul tău cuvânt,
Să 'nfrângem ura, să 'nălţăm
Iubirea pe pământ!

O, doamne, care'n adevăr
Ca'n zea te-ai îmbrăcat
Şi'n mintea care se trudea
Lumini ai revărsat,
Abate noaptea dela noi
Şi-al neştiinţei val,
Inalţă-ne din adevăr
Al vieţei ideal....

O domn al dulcei frumuseţi
Pe care o visăm
Şi nu putem în slava ei
In artă s'o'ntrupăm,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Desbracă-ne de duhul rău,
De gându 'njositor,
Ca fraţii liberi să muncim
Popor lângă popor.

O, doamne-al sfintei direptăţi
Arată-mi-te iar,
Şi 'mparte-ne întru Hristos
Al milei tale har
Cărarea Fiului tău drag
Noi s'o putem urma
Să vină iarăş pe pământ
Impărăţia ta!............
Amin.

I. U. SORICU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIŞCAREA LITERARĂ.

Dr. Stefan Cioroianu: UN TRUP ŞI UN SUFLET. Cuvântări la cununii. 90 pagini. NU PLÂNGE! Cuvântări funebre. 222 pagini, preţul 100 Lei. Arad. Tip. Tipografiei Diecezane 1930.

In literatura noastră bisericească, lucrările de predici sunt destul de rare. Se pot număra pe degete. Dacă ne-ar judeca cineva activitatea predicatorială după volumele de predici pe cari le avem la îndemână, foarte uşor ar putea să-şi înfiripeze convingerea, că preoţimea noastră încă nu şi-a precizat atitudinea şi nu şi-a format o conştiinţă clară în ceeace priveşte predicarea cuvântului lui Dumnezeu, deşi şi în această privinţă Sfânta Scriptură este limpede şi categorică: *„Predică cuvântul! Stăruie asupra lui cu vreme şi fără vreme!"* N'avem nici o admiraţie, nici faţă de doctrina nici faţă de viaţa sectanţilor. Totuşi, în acţiunea lor subversivă fac mult uz şi abuz de cuvântul şoptit şi rostit. Cu atât mai puţin se poate lipsi preotul nostru de el. Fără această armă, folosită cu iscusinţă şi stăruinţă, nici nu mai are ce căuta nici în biserică, nici la alte ierurgii. Şi dacă astăzi avem lipsă de ceva, ce să umple un mare gol în lucrarea noastră preoţească, este tocmai predica. De aceea, pentru a astâmpăra setea duhovnicească a sufletelor de azi, avem necondiţionată nevoe de predici bune şi de predicatori devotaţi. Din astfel de nevoi au răsărit şi predicile păr. Dr. St. Cioroianu, protopop în Comloşul-Bănăţean.

Păr. Cioroianu şi-a dat seama de importanţa şi de necesitatea predicii la toate ocaziunile şi în toate împrejurările din viaţă. De aceea în două volume, frumos tipărite, ne oferă 61 de predici la înmormântări şi 40 la cununii. Şi încă ne mai anunţă un ciclu de cuvântări la taina Sf. Botez, cari se află deja lucrate şi... sub tipar.

In cuvântările funebre autorul tălmăceşte sentimentele de tristeţă şi durere din faţa morţii, şi aduce cuvântul de mângăere, resemnare şi încurajare în faţa vieţii, acum în veci nemuritoare. — Temele şi textele biblice abundă, — după variabilitatea de vrâstă, sex şi profesiune socială. Aşa că avem predici la înmormântarea de copii şi bătrâni, bărbaţi şi femei, părinţi sau văduvi, preoţi, învăţători, funcţionari, şi de tot felul de intelectuali, sau oameni de rând.

Prin aceste două volume de predici, ca şi prin cel viitor, pe care-l vrem apărut cât mai în grabă,cărturarul Protoiereu Cioroianu de o parte îşi continuă şi sporeşte bogata sa operă scriitoricească, iar de altă parte vine în ajutorul preoţimii noastre cu o preţioasă, interesantă şi folositoare contribuţie de sugestii şi material pentru predici la cununii şi înmormântări. Şi într'un caz şi într'altul, oratoria noastră ortodoxă câştigă.

Pr. IL. V. FELEA.

CRONICĂ.

CONFERENŢA A DOUA OST-VESTICĂ A TEOLOGILOR ţinută dela 6—12 Septemvrie a. c. în Bern (Elveţia). Criza mondială, în care se găseşte creştinătatea în urma mentalităţii înstrăinate de Dumnezeu a lumii postbelice, a reclamat încă în anul 1925 convocarea unei *conferinţe mondiale a tuturor bisericilor, în Stockholm.* Ea s'a ocupat cu problemele cele mai ardente, de cari are nevoie un creştinism practic.

Pentruca lucrările acestei conferenţe să poată fi continuate şi pe viitor, s'a ales un *Consiliu ecumenic pentru creştinismul practic.*

Consiliul acesta ecumenic lucrează în comisiuni. Una din aceste comisiuni este *Comisiunea pentru colaborarea ecumenică a profesorilor de teologie.* BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preşedintele acestei comisiuni este cunoscutul conducător al acestei mişcări mondiale, profesorul de teologie *Dr. Adolf Deissmann* din Berlin. Vicepreşedintele comisiunii este *Dr. Martin Dibelius* din Heidelberg. Comisiunea numără cam 45 de membri, cari aprobă mişcarea inaugurată în Stockholm şi cari se recrutează aproape din toate bisericile şi comunităţile creştine din lume.

Numai teologii romano-catolici au faţă de această mişcare mondială deocamdată o atitudine rezervată şi expectativă.

Cum încă în conferenţa din Stockholm s'a relevat necesitatea de a lămuri chestiunile de creştinism practic şi din punct de vedere teologic, Comisiunea teologilor şi-a luat asupra sa îndatorirea, ca să promoveze cât mai mult posibil colaborarea ecumenică a profesorilor şi învăţătorilor de teologie: 1. prin mijlocirea reciprocă a serviciilor ştiinţifice; 2. prin îndrumarea unor raporturi cât mai colegiale între toţi profesorii de teologie, fie în scris, fie prin contact personal; 3. prin promovarea de călătorii de studii pentru profesorii şi studenţii, cari doresc, ca să se cultive în afară de ţară; 4. prin aranjarea de cursuri, ţinute de profesorii oaspeţi; 5. prin conferenţe, în cari reprezentanţii diferitelor biserici şi naţiuni să-şi poată spune cuvântul şi schimba părerile în contact amical între olaltă şi 6. prin pregătirea unor acţiuni pe teren literar, cari să fie mai potrivite, pentru a aduce la expresie unitatea creştinătăţii. Aşa se spune

în circulara comisiunii teologilor din primăvara anului 1928, adresată tuturor bisericilor şi profesorilor de teologie din lume.

Comisiunea pentru colaborarea ecumenică a profesorilor de teologie a convocat mai întâiu două conferenţe britanice-germane, cari au fost cercetate de un număr mai restrâns de profesori de teologie. Conferenţa primă s'a ţinut în Aprilie 1927 în Cantenbury. Ea s'a ocupat cu „fiinţa împărăţiei lui Dumnezeu şi raporturile acesteia faţă de societatea omenească".

Conferenţa a doua s'a ţinut în luna lui August 1928 la Wartburg şi s'a ocupat în special cu „chestiunea hristologică".

In cele din urmă comisiunea teologilor a crezut, că trebue să-şi îndrepte privirile şi asupra bisericilor ortodoxe din Orient şi să le atragă şi pe acestea în marea mişcare mondială inaugurată de conferenţa din Stockholm. Pentru a o putea face, s'a luat mai întâiu înţelegere cu unii *teologi ruşi ortodocşi*. Inţelegerea a făcut-o profesorul Wilfred Monod în Paris în luna Iunie 1928 şi Iunie 1929. In urma acesteia s'a convocat pentru zilele de 3—10 August 1929 prima conferenţă mai mare ost-vestică a teologilor în Novisad (în Iugoslavia). Conferenţa a fost prezidată de Prea Sfinţia Sa Episcopul din Novisad *Dr. Irineu Cavici*. Ea s'a ocupat în special cu epistola către Filipeni şi cu problemele de creştinism practic, pe cari le prezintă.

A doua conferenţă ost-vestică a teologilor a fost convocată pentru zilele de 6—12 a. c. în Bern (în Elveţia). Ca temă generală li s'a fixat conferenţiarilor epistola către Efeseni. Pentru a putea extrage din ea un cât mai bogat material, a fost împărţită în secţiuni şi fiecare membru a primit asupra sa să facă raportul asupra uneia dintre aceste secţiuni.

Cu raportul 1. asupra particularităţilor epistolei către Efeseni a fost însărcinat prof. Mihaelis; 2. Despre planul de mântuire şi realizarea acestuia în legătură cu Efeseni 1, 3—2, 10 aveau să raporteze profesorii Glauger şi Gheorghiu;

3. Despre unitatea comunităţii bisericeşti în legătură cu Efeseni 2, 11—2, 22 profesorul Stefanovici;

4. Despre apostolul păgânilor în legătură cu Efeseni 3, 1—21 Principal Pass;

5. Despre oficiul bisericesc ca expresie a unităţii în legătură cu Efeseni 4, 1—16 profesorul Bratsiotis şi docentul privat Lieb;

6. Despre viaţa creştină în legătură cu Efeseni 4, 17—6, 9 profesorii Dibelius, Clavier şi de Arseniew;

7. Despre Hristos şi biserică în legătură cu Efeseni 5, 25—32 profesorii Glubokowsky, Karl Ludvig Schmidt şi Hovard;

8. Despre lupta creştinilor în legătură cu Efeseni 6, 10—20.

9. Despre rezultatul teologic al discuţiunilor profesorul Odenwald.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In cursul dimineţii de Sâmbătă, în 6 Septemvrie au sosit în Bern de fapt toţi membrii conferenţiari. Cei mai mulţi dintre ei au fost găzduiţi în ospiciul diaconeselor „Salem" de pe strada Schänzli 39, unde s'a servit în tot timpul şi masa gratuit.

Asupra desbaterilor acestei importante conferinţe vom publica un raport mai amănunţit în numărul viitor al revistei noastre.

Dr. V. GHEORGHIU.

ASOCIAŢIA CLERULUI „A. ŞAGUNA", Secţia Arad şi-a ţinut adunarea generală anuală în Arad la 8 şi 9 Octomvrie a. c.

In ziua primă s'au ţinut servicii divine şi conferinţe religioase la şcoalele secundare din Arad, apoi la ucenici şi la penitenciar, de către părinţii profesori I. Imbroane şi M. Şora din Timişoara, S. Şiclovan şi Fl. Codreanu din Arad, vorbind despre Mântuitorul Hristos ca ideal al tinerimii, şi despre viaţa creştină. Aceste conferinţe, cari formează deja şi consfinţesc o frumoasă tradiţie, au fost ascultate cu mult interes de către numeroşii elevi şi eleve, adunaţi în salele festive ale şcoalelor. Scopul lor a fost ca să atragă tineretul în sfera de gândire şi acţiune a Bisericii şi să facă cunoscută şi în rândurile tinerimii, menirea asociaţiei clerului, pe cum şi să consolideze acţiunea de catehizare, pe care preoţimea din Eparhia Aradului a introdus-o şi a sistemizat-o integral şi definitiv în activitatea ei pastorală şi misionară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Seara s'au ţinut denii în Catedrală, cu care prilej a predicat păr. Dr. St. Cioroianu, protopop şi preşedinte al secţiei Arad.

In ziua a doua, după rugăciunea de chemare a Sf. Duh, cu care ocaziune au slujit preoţii Fl. Codreanu şi Il. Felea, în frunte cu prot. Dr. St. Cioroianu, a urmat deschiderea adunării în sala festivă a Academiei Teologice, în prezenţa P. S. Sale Episcopului Grigorie, şi a numeroşilor protopopi şi preoţi din dieceza Aradului.

Prot. Dr. St. *Cioroianu* deschide adunarea printr'un discurs bine şi frumos gândit. Relevă documentat şi clar contribuţiunea de muncă şi jertfă a preoţimii noastre în trecut, pe cum şi misiunea ei aleasă şi grea, în viitor. După ce solicită ca superioritatea bisericească să-şi pună toată autoritatea pentru revendicarea drepturilor nesocotite, dar legitime ale preoţimii ortodoxe, salută pe înalţii oaspeţi şi întreaga asistenţă.

P. S. Episcop *Grigorie*, relevă apropierea distanţelor materiale şi sufleteşti ale preoţilor cu ocazia congreselor, şi remarcă necesitatea solidarităţii dintre olaltă, pentru a lupta cu succes împotriva vrăşmaşilor bisericii noastre. Suntem la începutul luptei, a spus P. S. Sa. Niciodată nu ne lăsăm învinşi. Toată lumea priveşte spre Arad, unde s'a ridicat steagul de luptă şi rezistenţă în contra sectelor. Cu credinţă şi cu nădejdea la Dumnezeu, vom birui.

Dl Vasile *Goldiş* mulţumeşte pentru invitaţia de-a participa la adunare şi pentru cuvintele de bineventare ale preşedintelui. Indeamnă pe preoţi să urmărească dobândirea de cunoştinţe şi să aibă în activitatea lor o viaţă exemplară. In sfârşit promite ca şi în viitor, toată munca d-sale o va dedica bisericii noastre naţionale.

P. C. Păr. consilier eparhial Dr. Gh. *Ciuhandu* formulează îndemnuri spre solidaritate, spre muncă şi încurajare pe cari le transmite prin preoţii prezenţi celor absenţi.

Cetindu-se raportul general al secţiei precum şi raportul casierului, se subliniază activitatea despărţămintelor şi a cercurilor religioase, constătătoare din predici, conferinţe, spovediri şi cuminecări, misiuni pentru popor, serviciu de colportaj şi de asistenţă socială etc.

In şedinţa de după masă, adunarea a votat o moţiune prin care a cerut să se admită dreptul şi să se ajute preoţii ca să-şi încaseze birul parohial, iar în altă moţiune a cerut ca plata salarului preoţesc să se facă lunar, ca şi la alte categorii de funcţionari. La propunerea preşedintelui adunarea hotăreşte iniţierea unui fond de călătorie pentru preoţi, care se va hrăni cu 50% din fondul milelor, apoi înfiinţarea unui cămin preoţesc în Arad, a unui internat pentru copiii de preoţi, şi altele. Atât la discuţiile cu privire la raportul general, cât şi la celelalte probleme următoare, au luat cuvântul: P. C. Dr. Gh. Ciuhandu, prot. Dr. St. Cioroianu, prot. Aradului Traian Vaţian, prot. Tr. Cibian, Pr. C. Turicu, Pr. F. Codreanu, Pr. Gh. Todan etc.

In urmă adunarea s'a închis într'o atmosferă caldă şi frăţească, înălţată de cuvântările prot. Cioroianu, pr. Gh. Todan şi a P. C. Dr. Gh. Ciuhandu. Preot Il. V. FELEA.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

NOUL guvern al ţării s'a pus pe economii bugetare escesive. Se crede că criza economică fără precedent prin care trecem, numai astfel va putea fi lecuită. Şi până la un punct se crede cu dreptate. La bugetul cultelor încă se vor face amputări. E firesc şi sigur. Consiliile eparhiale au şi primit aviz ministerial în această privinţă.

Suntem convinşi însă, că nici un consiliu eparhial nu va reduce — proprio motu — bugetul bisericii, şi aşa destul de mizerabil.

Dar Ministerul nici nu are dreptul să pretindă reducerea bugetului Bisericii noastre înainte de a fi redus bugetul celorlalte culte la limita îngăduită de lege şi dreptate. Pentrucă este un adevăr consacrat de mult, că proporţional cu numărul credincioşilor şi cu trebuinţele lor materiale, Cultele neortodoxe — şi în special cel catolic de ambele nuanţe — se bucură de un ajutor prea mare din partea Statului. Este o formidabilă nedreptate ce i se face Bisericii ortodoxe în această privinţă. Noi am arătat-o adeseori. O subliniem şi astăzi, în preajma alcătuirii noului buget.

Noul buget e numit în de obşte — al ispăşirii. Pentru Biserica ortodoxă toate bugetele au fost — de ispăşire. Iată pentruce avem cu atât mai mult drept să pretindem ca nedreptatea ce i s'a făcut până acum Bisericii noastre şi privilegiul cultelor minoritare să nu se adâncească, ca nici să nu se mai îngădue în viitor.

Cui să i ne mai adresăm să vegheze?

*

ESCELENTA foaie poporală „Lumina Satelor" din Sibiu condusă cu atâta iscusinţă de părintele Iosif Trifa, s'a contopit cu vechea gazetă săptămânală „Libertatea" a nu mai puţin harnicului preot Ion Moţa din Orăştie. Fericitul eveniment nu poate inspira decât cea mai mare bucurie pentru oricine-şi dă seama că şi în domeniul duhovnicesc două lumini împreună se întăresc şi luminează mai departe.

In „Lumina Satelor" contopită cu „Libertatea", cu adaosurile lor „Oastea Domnului" şi „Foaia Interesantă" poporul nostru credincios va avea — suntem convinşi — şi pentru viitor un bun şi

creştinesc îndreptar de viaţă, iar clerul nostru un escelent ajutor întru chemarea lui de a lumina şi povăţui acest popor.

Entuziaştilor luminători le trimitem şi cu acest prilej sincerile noastre urări de bine.

*

LA congresul misionarilor ortodocşi ţinut de curând la Cernăuţi s'a discutat cu mult interes între alte şi necesitatea creării unui cotidian bisericesc.

Ideia nu e nouă. Noi am scris despre nevoia unui asemenea cotidian încă acum vr'o nouă ani. In „Telegraful Român" din Sibiu. Astăzi, vedem că ceice au discutat chestiunea la Cernăuţi au ajuns la aceleaşi concluzii: Infiinţarea unui ziar bisericesc o reclamă misionarismul şi demnitatea Bisericii noastre, deopotrivă. Căci, hotărît, soluţia rubricilor primite gratuit sau închiriate la diferitele cotidiane politice nu este o soluţie nici tranşantă, nici demnă. Biserica trebue să-şi afirme şi aici independenţa.

Care ar fi chemarea unui cotidian bisericesc, în înţelesul nostru? Să discute *toate* problemele la ordinea zilei. Nu numai cele bisericeşti, ci şi cele politice, culturale economice etc. Discuţia aceasta se va face însă în duh creştinesc, în lumina principiilor evanghelice şi în conformitate cu marile interese ale Bisericii şi neamului românesc. Deci nu după criteriul intereselor unui partid, ale unor clase sociale, sau chiar ale unor persoane.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Evident un asemenea cotidian ar trebui pus sub controlul direct şi permanent al Sf. Sinod. Pentrucă problema cea mai delicată şi cea mai grea este cea a redacţiei, nu cea financiară. Din pricina multiplelor ispite, faţă de cari redacţiile cotidianelor politice nu totdeauna sunt suficient de rezistente.

*

ÎN luna Noemvrie a. c. va avea loc examenul pentru ocuparea catedrelor de religie greco-catolică din învăţământul secundar. Comisia a şi fost numită de Minister. Unul din membri este profesor la Academia teologică unită din Gherla. Aşa spun ziarele. Şi de astădată ele spun drept.

Va să zică şi în această chestiune confesiunii greco-catolice i se face dreptate, iar Bisericii ortodoxe nu. Pentrucă nu s'a pomenit încă vr'o comisie similară, în care ministerul să fi numit vr'un profesor de Academie teologică ortodoxă. Ba mai mult, absolvenţii Academiilor noastre teologice, cu examen de bacalaureat şi patru ani de studii teologice şi cu seminar pedagogic, nici nu sunt admişi la examenul de capacitate pentru profesorii de religie din învăţământul secundar.

Este cazul să întrebăm ministerul instrucţiunii publice: Până când are să menţină pe absolvenţii Academiilor teologice ortodoxe în „robia babilonică?"

Şi este cazul să aducem aminte Sfântului Sinod, că procedeul Ministerului lezează profund prestigiul şi interesele Bi-

sericii ortodoxe. E o situaţie dintre cele mai paradoxale, ca absolvenţii unor şcoale superioare teologice de sub directa şi exclusiva conducere a autorităţii bisericeşti să nu poată ajunge în învăţământul secundar, la catedre de religie.

Ori Sf. Sinod este de părerea ca slujitorii Bisericii (preoţi şi profesori) să fie pregătiţi esclusiv în Facultăţile de teologie de sub oblăduirea ministrului de instrucţiune, cari uneori poate fi şi francmason?

Autoritatea bisericească este obligată să ia o atitudine clară şi hotărâtă şi în această importantă chestiune. Atitudine în conformitate cu rânduielile sfintelor canoane.

Altfel, porniţi odată pe panta tuturor abdicărilor faţă de stat, nu ştim unde ne vom opri. N. C.

BCU Cluj / Central University Library Cluj